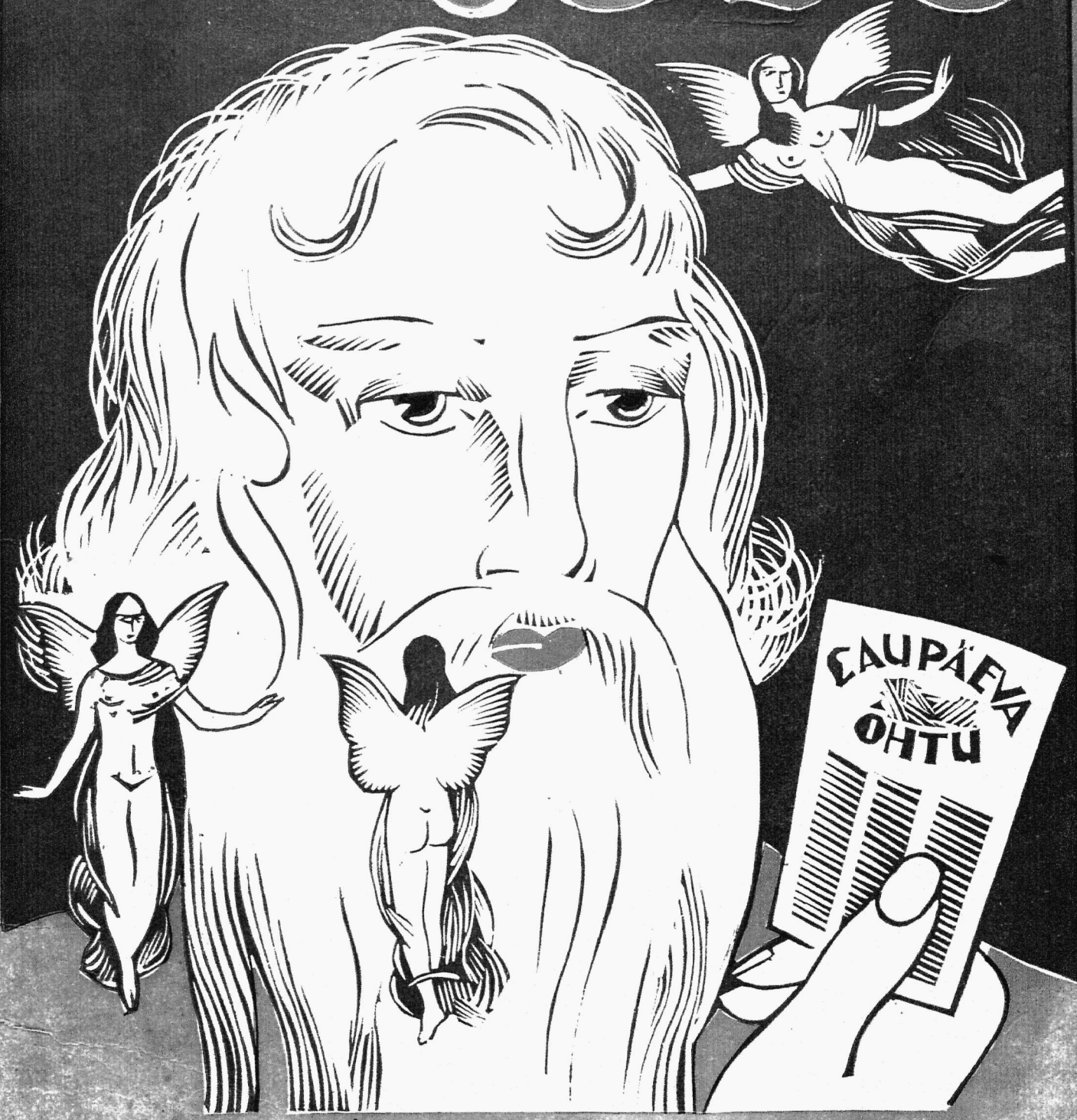

Йозу 320

Saavutus!

Lugupeetud tarvitajaskond!

Rõõmuga võime Teile teatada, et meie tehastes, Tallinnas, Firitänaval 6-b, on nüüd käimas uus, moodne tööstusseade. Tubaka toimetab edasi ja ajab kohevile õhusurvemasin, kuna eriline imeja ta puhastab nii tolmust kui ka teistest, tervisele kahjulikest lisandustest ning pisielukatest.

See seade on esimene Eestis. Üldse osutub ta viimaseks tehniliseks ja teaduslikuks saavutuseks meieaegses tubakatööstuses.

Meie võime juigesti tõendada, et meie seni juba üldtunnustatud võistluseta head tubakasaadused on ülalmainitud moodsaima uuendusseade tõttu omadusest veelgi paranenud ja erinevad oma suurepärase maitse läbi.

A.-S. „Laferme“, Tallinn.

ILO

ELU, KUNSTI JA KULTUURI AJAKIRI

1929 a.

I-ne aastakäik

SISU

Artikleid:

1. Tänapäevane usk ja kõlblus — Th. Tallmeister	I lhk. 5
2. Uusi puhanguid kunstielus — R. Kangro-Pool	" " 6
3. Ilus naine aegade valitsejana — Dr. Tornius	" " 11
4. Naise ja mehe ideaalid armastuses. " "	" " 22
5. Tuimad inimesed näitelaval — H. Vellner	" " 27
6. Goethe ja sport	" " 31
7. Inimkonna söber	" " 33
8. Kirjanduslik juubilar — M. Jürman	II " 4
9. Rahvusliku kultuurloomingu eksteed — R. Kangro-Pool	" " 5
10. Suurvaimude hingelisist rikkeist	" " 11
11. Naised iludusvõistlustel	" " 16
12. Tallinna vanade tornide võlu — M. Ehrenvert	" " 20
13. A. Strindberg — „Sinises tornis”	" " 28
14. „Seaduslik armuke” arvustustules — H. Barbusse, Roda Roda j. t.	" " 31
15. Kas uskuda hingede rändamisse? — H. Kahlenberg	III " 8
16. Kalevipoja seikluste jälgi — A. Liiv	" " 27
17. Naine juhtumisrikkal kujunemise rännakul — M. T.	" " 25
18. Elurõõm ja tervis — Dr. G. Z.	" " 29
19. Tants vabas õhus — Dr. V. B.	" " 32

Inukirjandust:

1. Elu hääl — Knut Hamsun	I lhk. 8
2. Ammu möödunud juhtum — John Galsworthy	" " 17
3. Kolm kuradit — Ch. Baudelaire	" " 30
4. Liig ilus unelm — H. Barbusse	II " 8
5. Tänav ja majanumber — Fr. Molnar	" " 18
6. Nataša — A. Tolstoi	" " 24
7. Valged jõulud — E. Verhaeren	III " 6
8. Raudteeõnnetus — Th. Mann	" " 10
9. Suvine novell — St. Zweig	" " 19
10. Pulmad — M. Soštsenko	" " 33

Vesteid, följetone:

1. Meie vaimud — Trubaduur	I lhk. 14
2. Testlus Eduard Vildega	" " 20
3. Talent — A. Valgma	II " 34
4. „Feischneri” klatsiiklubis — Paburitski	III " 16

Reisikirju:

1. Päevi Vahemere kaldail	II lhk. 14
-------------------------------------	------------

Ringvaateid ja arvustisi:

1. Kroonitud „Looduse” lapsed	I lhk. 34
2. Kunsti „luukambris”	" " 36
3. Vennalik, Arvi Järventaust	" " 36
4. Alasti naine „Estonia” teatrilaval	" " 37
5. Kunsti paraadilt	" " 38
6. Ringvaateid ja märkmeid	" " 41
7. Eesti foto	II " 6
8. Kunstnik Adamson — Eric	" " 9
9. Väinö Aaltonen	" " 31

Mälestiskirju, juubeleid:

1. Janis Rainis †	I lhk. 39
2. Knut Hamsun 70 a.	" " 39
3. A. Bourdelle †	II " 35

Kaubandus-tööstust:

1. Ringkäik savitööstuses „Savis”	I lhk. 43
2. Naised töösturitena	III " 37

Moodi:

1. Millesse riietuda?	III lhk. 38
---------------------------------	-------------

Anekdoote . . I — 43, II — 38 ja III — 36

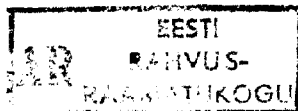
Pilte: igas numbris.

Eesti kunsti: Adamsoni, Areni, Bergmanni, Janseni, Kase, Koordi, Mäe, Sannamehe, Veeberi ja Viiralti töid.

Illustratsioone: F. Kaselt.

Soome kunsti: V. Aaltose skulptuure.

Fotosid — kodu- ja välismailt.

„ILO“ 1930 aastal

sisult tüsedam — hinnalt odavam.

64 lehekülge — 45 senti.

1930. aastaga jõudes oma teise aastakäiku, „Ilo“ muutub täielikult

seltskonna ajakirjaks,

lähenedes igapidi välismaa magasinidele. Ühenduses seega ta kujuneb sisult mitmekesisemaks, laiemaid hulke haaravamaks ja

sisaldab sest pääle 64 sisukülge.

Seega ta osutub kaks korda suuremaks kui meie senised ajakirjad —

maksab aga ainult 45 s. number.

Üldsuuna tähistavad — elu, kunst ja kultuur, millistelt aladelt „Ilo“ veergudele tulevad kõige huvitavamad ja põnevamad küsmused:

Mainime:

1. Ilukirjanduslikud uudised.
2. Kultuuri ja kunsti probleemid.
3. Mõtte- ja hingeteadus, rahvateadus.
4. Ilu, tervise ja elujõu probleemid.
5. Erootika, armuelu psüühika ja füsioloogia.
6. Usk ja moraal.
7. Vested ja följetonid meie kultuuri, kunsti ja politikaalust.
8. Kehakultuur.
9. Film, mood, tants.
10. Naise elu.
11. Tehnika — uued leiutised.
12. Reisikirjad ja memuaarid.
13. Kaubanduse ja tööstuse ringvaated.
14. Anekdoote jne.

Rikkalik kogu pilte:

maale, fotosid, illustratsioone ja karrikatuure parimas valikus.

„ILO“ kaastööliseks on kodu- ja välismaade tuntumad ja lugupeetumad sulemehed ning tege-lased.

„ILO“ on kättesaadav kõigile: 1 kuu — 45 s.,
2 kuud — 90 s., 3 kuud — 125 s., 6 k. — 250 s.,
terve aasta — 500 senti. Üksik number 45 senti.

Toimetus ja talitus: Tallinn, Harju t. 48, tel. 2-81.

Kuld aurahadega kroonitud kohvitõustus

„ESTO“

valmistab peenemaiselist oa- ja viljakohvi. Tarvitus üle riigi.

A. INTHAL

Telliskivi 44. Kõnetr. 22-69, Tallinn.

Jaan Per'i romaan

„Armastus ja nälg“

Neil päevil ilmub Jaan Per'i ro-maan «Armastus ja nälg», milles leidnud käsitlest kaasaja harit-laste elu — nähtuna armastuse ja nälja ristiteilt.

Nõudke seda igalt poolt.

Rõõmustav uudis kõigile lugedaoskajaile!

Uus lugemisnauding!

Meil ilmub rohkesti igasuguseid kirjanduslikke väljaandeid, kuid meie laialdane ja mitmepalgne lugejaskond seisab neist eemal. Need väljaanded on kas liig kallid ja huvitusetud ehk on odavad ja — väärtusetud. Kirjandust, mis haaraks ja köidaks kõike, rahuldaks nõudlikumagi kirjandussõbra nõudeid ja huvitaks tühtlasi

laia kirjandushuvilist massi, ja mis selle juures oleks hinnalt kättesaadav igaühele, pole meil seni veel suudetud pakkuda.

Nüüd, uuest aastast hakkab järjekindlalt ilmuma Tallinnas kord nädalas sellane huvitavuse ja sisukusega seniseid katsetusi ületav

kirjanduslik nädalkiri

„Laupäeva õhtu“

milline pakub väärtuslikku lugemisnaudingut kõigile ja on seejuures kõigle kättesaadav.

„Laupäeva õhtu“ toob mitmepalgsele lugejaskonnale huvitavat, põnevat, väärtuslikku ja ülendavat lugemismaterjali —

romaanide, novellide, uudisjuttude, vestete, följetonide, uudissõnumite ja lõppeks mitmekesise päevakajalise informatsiooni näol. Palju pilte, — jutud illustreeritud

Peale selle leidub lehes ruum — perekonna, filmi, noorte, hinnamõistatuste j. t. osadele.

Igas numbris lõbus vesteline nädalakraonika.

Iga broschüüritud number ainult 10 senti.

Esimese numbriga hakkab ilmuma

kaks haruldast romaani.

Rõõmustav uudis kõigile lugedaoskajaile!

Spetsiaalsete fond

28.000

**Elu
kunsti ja kultuuri
ajakiri**

■ ■
Toimetuse ja talituse
Tallinn, Harju 48, III k.

JLO

**Ilmub
üks kord kuus
Tallinnas**

■ ■
Toimetaja on kõneteldav
kella 11-1. Telef. 2-81

ENSV
Riiklik
Raamatukogu
18,4629

Toimetaja Johannes Järv

Detsember 1929

Nr. 3

I. aastakäik

Suur Jõulu Rõõm

Walged jõulud.

E. Verhaeren, maailmatuulujega Belgia poeet, sünd. 1855 a. ja hukkus 27. nov. 1916 Roueni jaamas rongi rataste all. Suur inimjuhe, wabaduse ja mäsu apostel, talle teostes on kirge, tormi, õrnust ja müstikat üheskoos. Siin esindatud nowell on üks müstiljemaid ja erilaadsemaid ta juures toodangus.

Täsa ja aeglaselt huljus lund, jõululund. Ta täitis õhu täppestega, kungles jia-sinna tänawaturgel; kus puhus põhjatuul, tantšitles ta walsji tants. Täsaajele maale langes ta raskelt ja tihedasti taewast alla.

See oli 24. detsembril, õhtul. Majad olid lustrustatud, keegi ei läind enam wälja. Pitad kollased türed tungisid weel läbi luutide pragude, tuid warsti kustusid needki.

Täielises wainuses elas nüüd lumi. Kuupais-
tel ta langes weelgi tihedamalt, weelgi hiilgama-
malt lopsakate pilwede tagant. Peotaie kaupja ta
paistas wiuhelbeid alla, taewas tahtis nagu
loobuda oma pehmeft udujulestikuft.

Wäike tüla, mis ajus kui unustatuna maas-
tiku praos, wöttis ta wastu omile õigadele. Kül-
maft wõbijedes kattis ta lumega oma küünid ja
iallid, westirattad ja sõnnituhunnitub, onnid,
küspetamisahjud, weeanumad ja hobusetallid. Oli
hää mõnuleda lumes; elanud näisid end olewat
mähkind soojadesse kasutatesse; näis, nagu tõm-
butjid nad terra, nagu surusid nad end üksteise
wastu kui walge mäehiireperetond.

Metfikus tuhinas külmand lumetuust lendas
mööda kui suits, millega tuul teeb nalja. Silma-
pilgu walitjes tormine, mäsjaw, metfik segadus,
mis huludes segas raskemeelset õowaitust. Oli,
nagu kostats kaebeid metjast, mida torm pai-
nutas.

Kella ühetseistkümnne paiku lakkas lumesadu.
Rahumend õõd walgestajid nüüd täheb pilwitum-
malt taewawõlwiit. Sinine kuupaisete libises üle
maastiku walge lõpmatuje. Kõit nurgad muutu-
sid pehmemaks. Majad tegid kasfiküüru; lumer-
dund selgadega warjud wõlwisid tänawaid. Kirik,
tejet tüla, mille katuse kasfiküürud olid allalastub
kui tiwad, näis — tahtmatult pidid mõtlemata
norra külale — warjawat terwet luigeparwe.

Siis juhtus äkki, et tüla wiimse tänawa lõ-
pus wäikene punst jumalaema, omas kanges hõ-
bedajes rüüis, astus wälja tabelist, mis oli tin-
nitatud puu külge, ja hakkas rändama. Tee ta
jalge all näis olewat üle puistatud toome õitega.
Tuuleft puhutud tõnwis forgele ta tüllist loor, jä-
rapärg ta pää kohal jätendas tähtede wirwendu-
jel. Ta hõljus pääsuteje kergusega edasi, waewalt
puudutades oma lennutee pinda.

Kui ta jõudis järgmise ristteeni, tulid alla
kaks inglit, kes palmiootji ristamisi Kristuse pää

kohal hoidsid, et laotada nad tema üle. Ta naera-
tas, kui tejet talwetülma nägi enese pää krooni-
tud olewat kewadije jooja haljendijega; inglid
laulsid talle kiidulaule, mis tõlasid kauge wastu-
tajana. Ja lauluhelina warijedes õhus, oli kuul-
da ta tititud kleidi jahinat lumel.

Täpsalt teftkõõl peatus wäite jalkfond kirikus,
mis walmistus parajasti pühitema jõuluid. Tagapool,
kooriruumis, oli kõster ülesseadunud
muinasloolise jõime, mille äsja wärskendatud lil-
lede raamistikust naeratas nukutaoline ümarit
kristus, raswast läikiw, pää täis kõrmetatud lot-
te — luna ta üks jalq oli wälja libisend linadest.
Esiplaanil ilutjes mingi korw klaasi all, täidetud
wahaste puuwilja kobaratega; kaks küünalbegi
kroonitud kõrget küünlajalga, milliste küünlata-
hid olid kääridega tafajets lõigatud, walaftid leeg-
gitsewat walguft üle girlandide. Gaasist kamee-
liad, tüllist roosid, papplehelijed nelipühiroosid
awasid puhmadena õielehed, mis olid paiguti lii-
mist lahti ja milliste külge finnitatud õilmetoru-
fesed olid paiguti kaotji läind õilmeist.

Näipea kui ta oli jisse astund, too wäikene
neitsi, tõttas ta jülelema oma poega; ta suudles
teda suure hellusega põselohtudele.

Seepäale astusid tema käsul altari tühemeist,
friisidest, arkitraanidest, lampide kaartelt, wõl-
wistikult, kooritoolistikult niterdijilt, sammastelt
ja wooderdijelt — pühakujud üksteise järgi alla.
Joosep, patriargi otsestijega, pita, siidise habe-
mega, liiliawars sõrmede wahel, Barbara, toe-
tudes oma sakilise torni wastu, paawst Kornee-
lius, misjonär Amandus, igajugu mennastus-
ühingute ja ufuliste seltside kaitsepatoonid,
ewangelistid, kirikhärrad ja apostlid, kelle näod
olid tardund ekstaasilisje olekusje, ning kes kand-
sid tuliheid teeki pää kohal. Suure wõlwistikult all
kiriku teftkõõmi lõpul liikus pidulik rongikait pü-
hadest, märtreist, erakust, patukahetsejast, kes
olid alla tulnud sammaste aluseilt ja madalrel-
jeesidest; iikfikud wahastajid end klaasakende ra-
mistikut; inglid, kelle laiali laotatud tiwad toe-
tajid figurwõlwe, loobusid oma koormast, mõ-
ningad tõusid lendu orelilt, kus nad tammepuusa-
je niterdatult wasskeist posumast Jumalale kii-
tuft kuulutajid.

Ja kõit nad kujundastid pääaltarijt kiriku lõ-
puni omist määrdimatuist riideist lumivalge
shlepi, milles paiguti jätendas lõõmawat jädelust

nagu jõgedes, kuhu järas päitejapaiste. See oli tingitud jatiinide läikest, siidiriide moltidest, neitsilikuse pärgadest, põlewaiist siidameist, mis olid asetatud rindele, kiirteist, mis tungisid läteist, jalgadest, filmadest, järapärgadest, mis kroonitsid päid oma hiilgawate rõngastega kui laiad kaela-keed. See oli suurepärase rongitait pihitiisade lumivalgeist kumbedest, erakute linaste riiete pitast reast, kelle turnatud näod olid kahwatud kui armulaua leib, paawstide foorist, kes olid mar-morkülmad omas seisendis, ja näitsikuid, kes kujudasid peenra juurist õitsele lõõnd lilliaist, kuna nende kohal hõljus kui alabasterkuju hiigla-juur pääingel suurepärase tiibadega.

Walge üksluisus pimestas peaaegu. Põidid tahtmata mõtlemata julawale hõbedale. See hiilgus põimnus üksteisega, tungis üksteisse; kirikus lewines nii tugew walguswool, et ükski nurf ei pääsnud sellest läbitungimast heredusest.

Jga wari kadus, müürid suutsid waewalt wastu wõtta jarnast hiilguist, mis otsis wäljapääsu, et jõuda tähtedeni.

Ent jää oli lumi, lumi, mis julges tõit awau- sed, mis ümbritses afende wäikeid nelinurki ja sumbutas muusikalise kahina, millise kutsus esile püha toiming. Seft kui ta nii raskelt lajuwana ja kõite wallutawana alla langes, siis ei jündind jee mitte waid sel põhjusel, et walmistada waipa wäikele neitsile Mariale, waid ka selleks, et wäljas ei oleks kuulda ühtki laulu, ühtki hümmi, et ei oleks näha liig järawat walguist.

Jgal aastal kordus sama pidu. Ta algas täp- selt keskõel ja katkes järsku teatud minutil. Kella nelja paiku kargas noor kõster, kes elas küla meeres, jängist, et helistada hommitukella. Püha päewa puhul riietus ta oma parimasje rüüsjje, mis koosnes ilusast willaseist püksteist, millised põlwenesid ilalt ja olid kohendatud tema mõõtu- de järgi, jatiinmestist kahe rea nõõpidega, ja frakist, mille rasked silud hüplefid ta jalge üm- ber kui kaarnatiwad.

Waewalt oli ta wäljas, kui juba oli jõudnud määrda maastikku. Ta jegas seda raudset rahu,

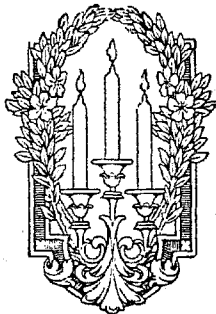
neitsilikku ilu, heledate wärwide walget ühtlust. — Aristallsete wärwide puhtus määrdus kui tin- dipriitsetega, hermeliin muutus porijets, määrdi- matu mantlijaba muutus mustaks. Kuust möõdus kõster, jätsid ta kingad hiiglajuured jäljed walge- le teele. Ta wari joonistas lumele toomilisi pro- fiile. Jgal sammul keerutas ta üles tolmud, mis oli peen kui härmatis. Ja lumi rudises, ta krigi- ses, ta kannatas. Siin ja jää libises ta alla wäi- teste lawiinidena wõi julas kohati koguni.

Wida lähemale ta jõudis, seda waitjemaks muutus kirikus walge jumalateenistus. Palwed, laulud ja hümmid lehwitasid oma altuoonilisi tiibu, naeratus tardus etstaasi langetatud nägu- del. Sulid, mis kostis pühitjetud wee anumast, taites. Küünlad kustusid iseenejeft. Jnglid tõusid lendu pümmwalgeile teile. Pühad mehed ja naised tõusid jälle oma alustele, tardusid jällegi endisesse poofi ja langetasid pää üle inimelu wiletjuse. Märtrisid hoidsid kõrgel kuldseid palmioksi ja õnd- jus, millega nad kannatasid oma Jumala eest, täitis pisaratega uuesti nende filmad.

Kõik need linased riided, kõit kirikukoned, lu- mivalged rüüid, hõbedased preefrituued, piduli- tud ihlepid ja gaasloorid tundsid musta lähene- mist. Seft midagi ei ole tundelikum ja aram jarnaseist taemalikest wärwidest, milliseis peegel- dud rikkumatuje täielik puhtus. Juba naaberwär- mid on neile piinaks, ent must surmab nad. Must kujutab leina, walu, surma; jee on maisje wilet- juse haawamine ja sõim jumalikule puhtusele.

Sirmust ebapuhta puudutuse ees sel kombel kõit langesid minestusje, kui kõstri wõti puudutas efimeft korda raudset luffu. Wäikene neitsi oma taastlastega pages ja leidis suure waewaga weel ühe härmas katusharja, mida möõda lootis leida hommitukellade helinal tee koju.

Tema aga, too wäike kellalõõja, ei märgand kunagi midagi sellest; ta läks pooltnisena oma nutuseid kellu helistama, kuna kun walgustatud kiriku nurlades alles liilusid patulahetsejate pitad loorid, kes püüdsid ajetada kleidimolte endisesse jesisuforda.

Kas uskuda hingederändamisse?

Mis on idamail usk — selles kaheldakse läänes.

Mitte ainult brahmanism, buddism ja jainism ei usu hingederändamisse, ka Euroopas ei ole see usk, mis esineb juba vanade keltide juures, kunagi olnud täiesti kustund. Aeg-ajalt toodi ta jälle uuesti idast Euroopasse. Nii võtsid kreeklased egiptlasilt õpetuse hinge hauatagusesse ellu. Roomlaste juures uskusid Cicero ja Virgilius uuestsündi. Hiljem pooldasid seda usku mõningad juudisoost mõtte-targad ja ristiusu sektid.

Lafcadio Hearn, iirlane, tõusva päikese maa parim tundja, leidis Jaapanis terve rea tõestavaid juhtumeid hingederändamise kohta ametlikest protokollidest. Eriti sagedased on sellised mälestised Lapseeas, kus mälu veel ühenduses alateadvusega. Üheksa-aastane poiss, mängides õekesega, jutustab sellele: „Mind hüüti varem nii ja nii, elasin selles ja selles külas, minu vanematel oli maja säääl tänava lõpul, kuna maja ees oli puu.” — Järelpärimised tõestasid, et nimetatud vanematel nimetatud külas tõesti üheksa aasta eest oli poeg. Kui võõras poiss viidi sinna tänavale, leidis ta otsekohe maja, puu selle ees ja langes vanematele armastuses kaela.

Kuid ka armastuspaarid, kes üheskoos lähevad surma, otsivad ühendust teises õnnelikumas elus. Surev mõrsja palub peigu teda oodata ja annab talle teatud tundemärgid enese leidmiseks. Seitsmeteistkümmne aasta pärast leiab noormees neiu, kes täiesti sarnleb endisele mõrsjale. Ülim õnn ühendab armastajaid.

Ameeriklased Johnston, Surya ja teised kogusid samasuguseid näiteid.

Palju kõneldi käesoleval aastal inglismaa ajalehtedes seitsmeaastase tütarlapse Ramkoli imelikust käekäigust, kes oli brahmaani tütar Schadinagari külast Farukhabadi ümbruskonnas. Ta otsis üles lähedal asuvas Maglabadi külas oma kolm poega eelmisest elust, tundis nad ära ja andis täpse kirjeldise nende kodusest elust.

Annie Besanti ja ooberst Leadbeateri poolt juhitud teosoofide liikumine arvab, et kolmekümneaastane indulane J. Krishnamurti on Jumalapoja uus kehastus ja Euroopas on uue Kristuse poolehoidjaid juba tuhandeid.

Kui sureb Tibeti usklikkude päalik Dalai-Lama, rändavad mungad otsekohe igasse ilmakaarde, et leida ühes alaealises poisikeses uue Buddha kehastumist. Hiinlased arvavad, et maailmast ei tohi kaduda kunagi püha õpetuse esindajate, Lohanite, arv, mis tõuseb nende arvates viiesajani. Sama arvamist kinnitab ka munkade ja nunnade nimemuutmine, kes kodanlise nime asendavad oma kaitsepatrooni või mõne vaimuliku eeskujuga püha nimega.

Suurt huvi äratas Inglise teaduslikus seltsis „British Association” kellegi Pape'i ettekanne: Nagu tänapäeva inimese jaoks, tänu tehnika edusammudele, ei ole ruumil piire, siis võimaldab tulevik talle liikuda läbi aja aastatuhandete kerge vaevaga. Meil ei tarvitse enam lugeda raamatuid Jeruusalemma hävitamisest või Cäsari tapmisest, võime neid sündmusi ise näha ja uuesti läbi elada. „Juba nüüd”, oletab Pape, „on inimesi, kelle tajumisorganid on küllaldaselt arenend, et võtta ette sarnast lendu läbi aegade.”

Sarnase võime omandab üldiselt tuntud maadeuurija ja pildistaja kapten Pearse, kes on osa võtnud kaheksast sõjast ja saatis Inglise kuningapaari 1892. aastal nende ilmareisil. Kapten Pearse kirjeldas teaduslikule seltsile omi seiklusi 6000 aastat e. Kr., kui ta oli müütilises linnas Zimbaves ori. Edasi kirjeldas ta dramaatilist Nibelungivõitlust oma mõrsja pärast Aex'i saarel, praegu nim. Chios'eks, mis juhtus umbes nelituhat aastat hiljem.

Kirjanduslikus vormis käsitab sama teemi Nobeli auhinna saand Karl Gjellerup, omas romaanis „Usurändur Kamanita” ja „Ilmarändurid.” Kuid ka klassilises literatuuris leiame, et Lessing, Goethe, Schiller ja Wagner on sarnase mõtteilmaga tuttavad.

Tunned, nagu armastus esimesest pilgust, tugev ja instinktiivne poolehoid või viha, on samuti seletatavad, et nad pesitsevad inimeses juba enne sündimist. Ka on imeline, peaaegu kohutav see kodususetunne, mis väljendub mingi maastiku vaatlemisel, mida näeme esikord. Siin, teame, oled juba kord viibind. Tunned puud ja

Püha laps Eesti kunstis

F. Kase graafika

kaljusid. Kõhklemata leiab jalg õige kõrvaltee, kabeli — maja.

Sageli on need mälestised ebaharilikult teravad ja selged. Näiliselt mõttetud sõnad kujunevad kõrvus üksikuist silpidest. Ühest tema poolt ennenägemata lossist teadis keegi naine kirjeldada igat pilti lossi üheteistkümneme uksekaare viiludel, kirjeldas isikuid ja sündmusi, mis esinesid sääl. Siin, teadis ta, oli ta korra ratsutand kuuvalgel ööl, musta hobuse seljas, kuna tal jalas oli vaid üks king. Tema armastetu või abielumees, lossihärra, istus tema ees sadulas. Püüti sekkuda, 1904. aastal, seda kirjeldist kontrollida. Naine seletas telepaatilises olekus, et lossis on trellide taga madonnapilt, millele ei ole ligipääsu ja mille üks vang kunagi kivisse raiunud istudes oma kongis. Ta huuled tuksusid, kui otsisid sosinal ridu, mis olid kivisse raiunud madonna pildi alla:

Clemens Maria,
Dulcis et pia . . .

Nii piinavaks ja kohutavaks muutusid lõppeks ta pingutised, et kaastunne keelas jätkamast eksperimenti.

Valitsusnõunik B. abikaasa mäletab, et teda põletati kui nõida tuleriidal ühes keskaja linnas. Paika ja selle talle tundmatu linna ehitisi kirjeldas ta nii täpsalt, et tema andmete järgi paik ja aastaarv Augsburgi sündmustega kokku läksid.

Huvitav on inimeste juures, kes katsevad enesetapmist, teadmine, et nad on teind seda juba varem endises elus — ja nad kordavad seda, vaatamata tõsisele vastutõotamisele ja sõprade nõuandele. Keegi suurte annetega inimene elas kaasa, nagu ta kindlasti uskus, Heinrich von Kleisti kehastisena veel kord isamaa hädad ja hukkamise ja laskis enese maha pistoliga novembrikuu päeval samuti nagu meeltheitnud Kleist 1811. aastal.

Üht juuti kuulsast perekonnast piinasid kehaliselt ja hingeliselt juutide tagakiusamised, milliseid ta kaasa elas ühe ammu surnud juudisoost isiku kehastisena Hispaanias Salamanca linnas, kus ta kunagi polnud viibind enne. Sama kujutus valatud verest, sügavale juurdunud põlgusest tema soo vastu, sundis pärast kirjeldamatuid piinu lordi N. R-i enesetapmisele, kusjuures ta omal kõri läbi lõikas.

Ühe moodsa nõiaprotsessi kaudu kuulsaks saand selgeltnägija, proua G. G.,

kohtles üht nõuotsijat daami kui püha Eliisabeti. Ta nägi selles daamis nim. pühadise uuestikehastumist. Tõepoolest oli selle daami suguvõsa pärit Ungarist. Viibides üheteistaastase lapsena ühel Tannhäuseri ettekandel, sai ta näidendis ette-tulevast müstilisest elluärkamisest hingelise vapustise ja pidi palaviku ja deliiriumi tõttu lamama neli nädalat sängis. Nüüd aastate pärast nimetas teda ühes Lõuna-Saksamaa linnas üks teine selgeltnägija telepaatilises olekus jällegi pühaks Eliisabetiks ja kirjeldas täpsalt tema tolaegset keskaja riietust ning ümbrust.

Vabrikudirektor Lambert, Augsburgist, kirjeldab üht läbielamust (kogus „Suur saladus” — E. Nielsen), kuidas ta Viinis sattunud seni tundmatusse kõrvalisse restoraani, millises seitsmekümne aasta eest aset leidnud õudne roim. Talle kirjeldatakse selle sündmuse käiku ja ta kinnitab, et ta seda kõike üksikasjaliselt aasta eest unes näind ja endale üles tähendand.

Uuema aja teadus püüab kõigil neil juhtumel tunnustada selgeltnägemist. Arvestatakse ala- ja üliteadvusega, mis kalduvuste kohaselt väljendub tugevamini või nõrgemini. Nii püüab professor Österreich seletada („Grundlagen der Parapsychologie) kindlasti usutavana „telepaatia” reaalselt suhet Jumala (agent) ja „jumalakartliku” inimese (percipient) vahel.

Kas ei ole kultuurinimeste meelteor-ganid tõepoolest kohutavalt nürinend ühekülge mõistusetegevuse tõttu? Kas ei tule küllalt sageli ette instinkti kindlusetust otsustavil silmapilkudel? Kõik metsrahvaste uurijad kirjeldavad oma kohapäälsete saatjate tajumisvõimet, mis lähedane selgeltnägemisele. Colin Rossile indiaanlased heitsid ette, et ta on „pime”, sest ta ei näind nende seas viibivaid surnud pärismaalasi kalmistul. Rudolf Steiner võis tema poolehoidjate kinnitamise järgi igale inimesele ära öelda kõik moondumised, milliseid ta läbi eland aastasadade kestel.

Plato seletab Phaidonis: „Kõik, mis meie õpime elus, on vaid mälestis endisest ajast. Kui see vaade osutub õigeks, pidime juba varem ühes teises ajajärgus seda õppima, mida nüüd tuletame meelde.” Seega oleksid ka seletatavad Mendelsi ja teiste pärivuse reeglid ja Jungi teooria kollektiivsest alateadvuse mõistest — kui edasikestvad mõjud ühest varemast olemasolust.

Muidugi pärime esivanemailt seitse kümnendikku oma kehalisest ja vaimlisest koosseisust. Theodor Fontane jutustab traditsioonide ja mälestiste vältavast mõjust väljarändajate juures — meie juhul prantsuse emigrandid ja põgenikud, — kelle juures prantsuse unekujud ja prantsuse mõtlemisviis edasi elasid viiendani, isegi kuuendani põlvni. Seega oleks ka põhjendatud Sise-Aafrika neegrisinguvõsade vaade, kes vastsündind lapses arvavad äratundvat surnud esiisa. —

Edasi võiks juhtida tähelepanu kõikide inimtõugude ja rahvaste kollektiivalateadvusele, mis imestust äratavalt ühtlane: kõigil on mälestises paradisi, patulange mine, veeuputus. Kõik tunnevad lendavaid madusid, kotkaid jne. Sellepärast tahab üks uus loodusteadline vool, mis ei põhjene enam vaid materialismil ja millist enamikus esitavad anglo-saksi õpetlased, Darwini õpetisega: „Kõik, mis elab, on pärit elavast”, kõrvutada või temale vastu seada lauset: „Kõik hingeline on seletatav hinge olemasoluga.” —

Darvin ja tema järele Haeckel on nende arvates jälgind kõrgemate loomatõugude arenemist mitmesugustel aegadel kuni kahekümneteise põlvni, kuni inimesele sarnlevale ahvile ja inimahvile järgneb inimene. Nii võib, välja minnes hinge tekkimise ime seisukohast, olla samane hinge arenemiskäik. „Inimese hing kui vormiline üksus, kui mina, ilmub uutest inimkehades ja võib samuti läbi elada kõik astmed inimese arenemises nagu keagi, kirjutab prof. Julius Baumann.

Seega on loodusteadliste uurimuste ja idamaalaste selgelt nägemise õpetise liitumise tulemusena tekkinud moodsad voolud, nagu teosoofia ja antroposoofia, millised on vallutand Euroopas ja Ameerikas miljoneid poolehoidjaid ja levinevad veelgi.

Nende õpetiste arvamise järgi rändavat praegu meie seas maa pääl pääingel Miikael ja Gabriel, neitsi Maria ja arvutu hulk pühasid — kohtame neid uuesti lihas ja veres. Apostel Johannes, kes esineb kõige esmalt surnust äratatud Laatsarusena, ilmub uuesti maalikunstnik Raffaeli näol ja esineb lõppeks kirjanik Novalisena. Arvatakse, et umbes 2500 aastat kulub aega, kuni hing uuesti kehastub, kuna vahepääl elutingimused on täielikult muutund ja nad sarnlevad teatud määral jälle neile oludele, mis valitsesid siis maailmas, kui ta elas esimest korda.

Nii õpetavad upanischadid, Veda õpetise pooldajad järgmist: millisena inimene sureb, — millisena ta elab, selle järgi on ka ta uuestsünd: kes elas häana, sünnib ka sellena uuesti, kes oli eelmises elus kuri, sünnib teiskordses elus kurjana; millised on ta töökspidamised, selle järgi toimib ta; millised on ta eelmised teod, sellest oleneb ta uus elu.” Lõppeks esineb uuestikehastumise mõiste juba Pühas kirjas, kus nimetatakse Messiasse eelkäijaks Salemi kuningat Melkiseedekit ja Jeesus ise nimetab Ristijat Johannest uuestikehastund Eliaseks. —

H. Kuhlenberg.

Raudteeõnnetus.

Thomas Mann — tänavune Nobeli kirjanduslik laureaat.

Pean midagi jutustama? Aga ma ei tea midagi. Hüva, tahan siiski midagi jutustada.

Ükskord, sest on juba kaks aastat tagasi, elasin kaasa raudteeõnnetuse — kõik üksik- asjad on mul selgelt silme ees.

See ei olnud esimest liiki raudteeõnnetus, mitte mingi harilik rusuhunnik äratundmatut inimmassi ja nii edasi, seda mitte. Ent see oli siiski päris tõeline raudteeõnnetus poliitiliku ülekuulamisega ja päälegi öisel tunnil. Mitte igauks ei ole seda läbi eland ja seepärast tahan ma ta avaldada.

Sõitsin tookord Dresdenisse, kuhu olin kutsutud kirjanduse harrastajate poolt. Kunsti

huvidega sõit ühesõnaga, nagu mina neid vahetvahel armastan ette võtta. Representeerid, esined, näitad end juubeldavaile hulka- dele; ei olda asjata Wilhelm II alam. Ka on Dresden ju ilus (eriti kants), ja pärast seda kavatsesin kümneks, neljateistkümneks päevaks minna „Valgesse Põtra”, et enda eest veidi hoolitseda ja, kui vaim pääle peaks tulema, ka veidi töötada. Sel põhjusel olin pannud oma käsikirja kohvri põhja üheskoos märkmete materjaliga, mis omast kohast suur paberitekimp, mähitud pruuni pakkimispa- berisse ja köidetud tugeva baieri värvides sidumisnööriaga.

Reisin meeeldi mugavalt, eriti kui mulle

tasutakse sõit. Kasutasin seepärast magadisvagunit, kindlustasin omale päev varem esimese klassi kupee ja olin varju all.

Sellelipärast oli mul reisipalavik, nagu alati selliseil juhtudel, sest ärasõit on ja jääb ikkagi seikluseks, ja kunagi ei taipa ma päris neid liikumisasjanduse küsimusi. Tean väga hästi, et Dresdeni õine rong tavaliselt igal õhtul Müncheni pääjaamast välja sõidab ja igal hommikul Dresdenisse jõuab. Kuid kui ma ise ühes sõidan ja oma tähtsa saatuse seon tema omaga, siis on see siiski suur sündmus. Ei saa siis kuidagi lahti kujutlusest, et ta sõidab ainuüksi täna ja minu pärast, ja

Thomas Mann.

selle rumala eksituse tagajärjeks on loomulikult tasane, sügav erutus, mis ei lahku minust enne, kui kõik ärasõidu askeldused, nagu saabumine sinna ja pakkide üleanne on seljaga ja ma end lõplikult sisse seadnud olen ning enesetunne on kindel. Siis kahtlemata valdab teatud mõnus lodevus, vaim pöörab tähelepanu teistele asjadele, — võõrad paigad avanevad nende võlvistiku klaaskaarte tagant ja rõõmus ootus täidab hinge.

Nii oli ka seekord. Tasusin rikkalikult oma käsipakkide kandjale, nii et ta mütsi maha võttis ja mulle hääd reisu soovis, ja seisin oma tavalise õhtusigariga magadivaguni koridoris akna all, et jälgida liikumist perronil. Sääil oli sisinat ja rullikute müri, tõttamist, jumalagajämist ning ajalehe- ja karastusainete müüjate laulvaid hüüdeid ja üle kõige hõõgasid suured elekterkuud oktoobriõhtu udus. Kaks tugevat meest lükka-

sid suurte pakkidega täidetud käsikäru rongist mööda ettepoole bagaaživaguni juurde. Tundsin ära enese kohvi teatud tuttavate tunnusemärkide järgi. Sääil lebas ta, üks hulga seas — ja tema põhjas puhkas väärtuslik paberikimp. Nüüd, mõtlesin, pole vaja enam muretseda, ta on häis kätes! Vaata seda konduktorit nahkse mõõgarihmaga, võimsate vahtmeistri vurrudega, tigea valvava pilguga. Vaata, kuis ta karjub vanale naisele narmendavas mustas mantlis, sest see oleks peaaegu ronind teise klassi. See on riik, meie isa, autoriteet ja varjupaik. Ei käida temaga häälmeelel läbi, ta on vali, on isegi toores, kuid loota, loota võib temale, ja sinu kohver on tema valve all hästi hoitud kui Aadama süles.

Keegi isand jalutab perronil kamašides ja kollases sügispalitus, vedades koera rihma otsas järel. Ei ole näind kunagi ilusamat koera. See on ümmargune dogge, hästisöödetud, muskililine, mustade täpikestega ja nii hoolitsetud ning koomiline kui koerakesed, milliseid näed vahel tsirkuses, kes löbustavad publikut seega, et jooksevad oma väikese keha kogu jõuga ümber maneeži. Koer kannab hõbedast kaelarihma ja nõör, mille otsas teda veetakse, on värvilisest punutud nahast. Kuid sääil pole imestada midagi, kui vaadelda isandat kamašides, kes on kindlasti kuulsat päritolu. Ta kannab silmas monokelt, mis teeb ta näoilme teravamaks, ilma et teda moonutaks, ja ta vurrud on trotslikult ülespoole pöördud, kusjuures suunurgad kui ka lõug omavad üleoleva ja tahtejõulise ilme. Ta esitab küsimuse sõjakale konduktorile ja lihtne mees, kes selgesti tunneb, kellega tal tegu, vastab, hoides kätt kõrva ääres. Seepäale jalutab isand edasi, rahulolles oma isiku mõjuvusega. Ta jalutab iseteadvalt oma kamašides, ta nägu on külm, teravalt peab ta silmas inimesi ja asju. Ta on kaugel reisipalavikust, seda on selgesti näha, temale ei ole, midagi nii harilikku kui ärasõit, mingi seiklus. Ta on kodune elus ja ei tunne hürmu võimu ja korralduste ees, ta ise kuulub nende võimude hulka, ühesõnaga: härra. Ma ei suuda teda küllalt vaadata.

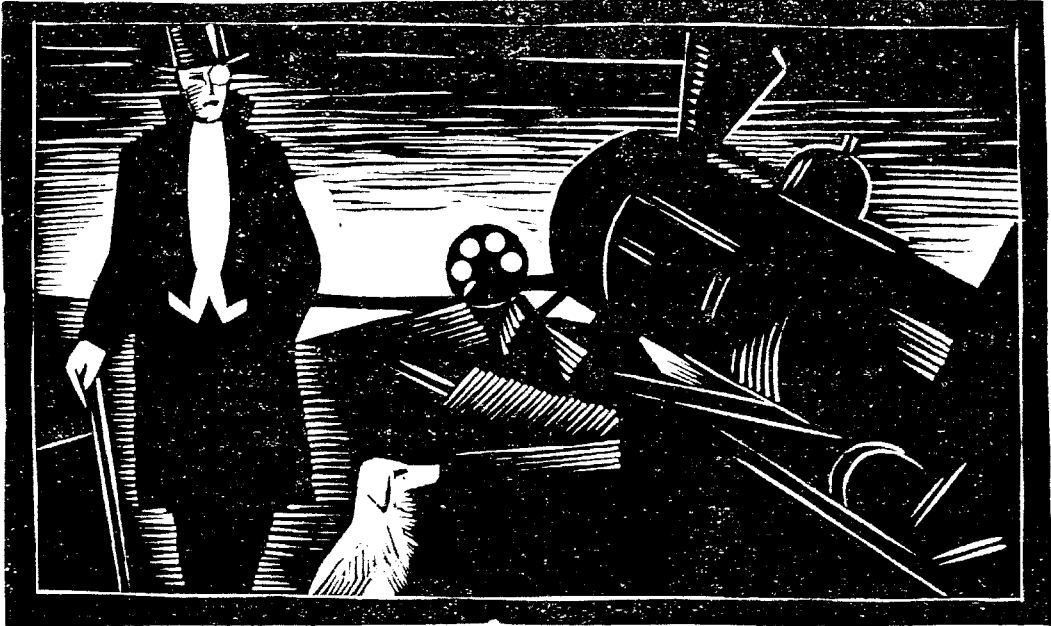
Kui tal näib paras aeg olevat, ronib ta sisse (konduktor pööras parajasti selja). Ta möödub minust koridoris ja, kuigi tõukab mulle külge, ei ütle „Vabandust!“ Milline isand! Ent see pole veel midagi selle vastu, mis tuleb: Isand võtab silmi pilgutamata koera enesega magadiskupeesse! See on keelatud kahtlemata. Kuis sõandaksin mina võtta koera enesega ühes magadivagunisse.

Tema aga teeb seda oma isandaõigusega ja sulgeb ukse enda järel.

Kostis vile, vedur vastas, rong hakkas aeglaselt liikuma. Peatusin veel veidi akna juures, nägin mahajäevaid lehitavaid inimesi, nägin raudsilda, nägin tulesid hõljuvat ja vilkuvat... Siis tõmbusin tagasi vagoni sisse.

Madagisvagon ei olnud üleliiga täis; kuppe minu kõrval oli tühi, ta ei olnud korraldatud magamiseks ja ma otsustasin sääl end mugavalt sisse seada ja rahulikult lugeda.

niku ja kavaleri väljendis, mis mõjub südant tugevaks tegevvalt, kui seda päält kuuled. Ent madagisvagoni konduktor hakkas kaupleva, sest ta pidi tõesti saama isanda sõidukaardi. Ja kui ma koridori asusin, et kõike täpsalt jälgida, nägin ma, kuis isanda uks lõppeks järsu tõukega veidi avanes ja sõidukaart konduktorile vastu silmi lendas, suure hooga ja ägedalt, otsekohe näkku. See püüdis ta mõlema käega kinni ja olgugi, et üks nurk oli riivand ta silma, nii et see vett jooksis, lõi ta jalad kokku ja tänas, kätt kõrva ääres

Õnnetus.

Tõin seepärast raamatu ja asusin sinna. Sohva on lakkvärvi siiditaolise kangaga üle tõmmatud, klappplaua on tuhatos, gaas põleb heredalt. Ja suitsetades lugesin ma.

Magadisvagoni konduktor tuleb teenistusvalmilt sisse, ta palub minult sõidukaarti ööseks ja ma ulatan selle ta mustavõitu kätte. Ta kõneleb viisakalt, kuid puhtametlikult, hoidub ütlemast „hädad ööd!“ kui inimene inimesele ja lahkub, et koputada järgmisele kabinetile. Ent sellest oleks ta pidand loobuma, sest sääl asus härra kamašides, ja olgu sellepärast, et isand ei tahtnud oma koera näidata, või ta oli juba heitnud magama, lühidalt, ta vihasus, et teda sõandati segada ja vaatamata rongi mürinale, ma kuulsin läbi õhukese seinavahast sõimu. Ta tarvitas väljendit „ahvibaba“ — mis on isandate väljendis, ratsa-

hoides. Vapustatult pöörasin tagasi oma raamatu juurde.

Kaalutlen, mis võiks selle vastu rääkida, kui suitsetaksin veel ühe sigari, ja leian, et selles pole peaaegu midagi. Suitsetan seega veel ühe, tõmbund kerra ning lugedes tunnen end hästi ja mõtteküllaselt. Aeg möödub, kell saab kümme, pool üksteist, või veel rohkem, kõik madagisvagoni reisijad on heitnud puhkama ja lõppeks otsustan minagi toimida samuti.

Tõusen siis ka üles ja lähen oma magadiskupeesse. Tõeline luksusline magadistuba, pressitud nahktapeediga, riidevarnadega ja nikeldatud pesunõuga. Alumine voodi on lumivalgelt ettevalmistatud, vaip kutsuvalt tagasi pöördud. Oo, suurepärane uus aeg! mõtlen ma. Heidad sarnasesse sängi kui kodus, see väriseb veidi öö kestes ja selle taga-

järjeks on, et oled hommikul Dresdenis. Võt-
sin võrgust oma käsikohvri, et teha veidi tua-
letti. Väljasirutatud kätega hoidsin teda
pää kohal.

Samal hetkel juhtub raudteeõnnetus.
Mäletan seda, nagu oleks see juhtund täna.

Oli äkki tõuge — ent „tõukega“ on vähe
õeldud. See oli tõuge, mis osutus otsekohe
kardetavaks, see oli isendast raksatav tõuge
ja nii hooline, et mu käsikohver lendas käest
ei tea kuhu, kuna ma oma öla valusasti vastu
seina ära löin. Sääljuures ei olnud aega järe-
mõtlemiseks. Nüüd järgnes pöörane vaguni
rappumine ja selle aja kestel oli aega küllalt
hirmu tunda. Raudteevagun rappub küll
peatudes ja järskudel pöörangutel, seda teab
igauks. Ent see oli nii suur rappumine, et
oli võimata seista, sind paisati seinast seina
ja vaguni hukkumine oli iga minut käegakat-
sutav. Mõtlesin midagi väga lihtsat, ent mõt-
lesin tungivalt ja kontsentreeritult. Ma
mõtlesin: „See ei ole hää, see ei ole hää, see
ei ole kuidagi viisi hää.“ Sõnasõnalt nii. Pää-
le selle mõtlesin: „Peatu! Peatu! Peatu!“
Sest ma teadsin, kui rong juba seisaks, oleks
palju võidetud. Ja vaata, selle minu vaikse
ja tungiva käsu pääle peatus rong.

Siiani valitses magadisvagunis surma-
vaikus. Nüüd alles puhkes hirm. Kriiskavad
daamide hääled segunevad meesreisijate tu-
medate ehmatushüüetega. Enese kõrval kuu-
len hüütavat appi, kahtlemata on see sama
hää, kes tarvitas esiteks väljendist „ahvi-
saba“, kamašides isanda hää, tema hirmust
moondund hää. „Appi!“ hüüab ta, ja sel
hetkel, kui ma astun koridori, kuhu jookse-
vad kokku reisijad, tormab ta siidöörietes
omast kupeest välja ja seisab sääal segaste sil-
madega. „Suur Jumal!“ ütleb ta, „Kõikvõi-
mas Jumal!“ Ja et end täiesti alandada ja
seega võib olla—hoiduda kukkumisest, ütleb ta
veel paluval häälel: „Armas Jumal...“ Ent
äkki meelestub tal midagi ja ta otsib enese-
kaifset. Ta tormab seinakapile, kus igaks juh-
tumiks ripuvad kirves ja saag, lööb rusi-
kaga klaasruudu katki, jätab aga, sest ta ei
pääse kohe neile ligi, tööriistad sinnapaika,
teeb omale metsikute tõugetega teed läbi kori-
dori kogund reisijate ridade, nii et pool-
alasti daamid uuesti kiljatavad, ja hüppab
välja.

See oli silmapilgu töö. Tundsin alles nüüd
tõelist hirmu: seljas teatud nõrkust, kuna
puudus mõni aeg võimalus neelatada. Kõik
kogusid mustakäelise magadisvaguni amet-
niku ümber, kes oli punaste silmadega äsja
sisse tulnud; daamid, paljaste õladega ja kä-
sivartega, ringutasid käsi.

Oleme roopast välja libisend, seletas
mees, lihtne roopast väljalibisemine. Mis ei
olnud aga tõsi, nagu selgus pärast. Aga vaa-
ta, mees muutus jutukaks sellises olukorras,
loobus ametlikust asjalikkusest, suured sünd-
mused vallandasid ta keelepaelad ja ta kõne-
les koduselt omast naisest. „Ütlesin veel nai-
sele: Naine, ütlen ma, mul on tunne, nagu
juhtuks täna midagi!“ No ja, nagu poleks
tõesti midagi juhtund. Ja, selles anname
talle kõik õiguse. Suits tungis vagunisse, paks
ving, teadmata kust. Ja nüüd eelistasime
kõik vagunist välja minna õhe.

See oli võimalik ainult võrdlemisi kõrge
hüppe abil vagunitrepilt raudteele, sest ei ol-
nud perroni ja päälegi seisis meie magadis-
vagun tunduvalt viltu, kaldudes ühele kül-
jele. Kuid daamid, kes katsid end kiiresti
riietega, hüppasid meeleheitel alla ja peagi
seisime kõik liiprite vahel.

Oli peaaegu pime, ent ometi võis näha, et
meie juures rongi tagapoolses otsas vaguneil
õieti midagi ei puudund, kuigi nad seisid
vildakile. Kuid eespool — viisteist või kaks-
kümmend sammu ettepoole! Mitte asjata ei
olnud raksatus sellest tõukest nii pööraselt
suur. Sääal oli rusuhunnik — võis näha vagu-
nite rattaid, kui lähenesid, ja konduktorite
väikesed laternad vilkusid rusude kohal.

Sääal tuli teateid, erutatud inimesed tõid
andmeid olukorra üle. Olime väga lähedal
ühele väiksele jaamale, mitte kaugel Regens-
burgist, ja ühe vigase roopavahelduse tõttu
oli meie kiirrong sattund vale rööbastele ja
sõitis ühele kaubarongile, mis sääal peatus,
täies hoos selga, paiskas ta jaamast välja, lõh-
kus rusudeks ta tagumised vagunid ja kan-
natas ise raskeid vigastisi. Suur Maffei kiir-
rongi vedur Münchenist oli hukkund ja ru-
sudes. Hind seitsekümmend tuhat marka. Ja
eelmisis vaguneis, mis lamasis peaaegu kül-
jeli, olid pingid osalt üksteise sisse litsutud.
Ei, inimkaotusi ei olnud, Jumalale tänu. Kõ-
neldi ühest vanast naisest, kes olla „välja kis-
tud“, kuid keegi ei olnud näind seda. Iga-
tahes olid inimesed segi paisatud, lapsed olid
lamand pakkide all ja ehmatuse oli suur.
Kaubavagun olevat rusudes. Kuis juhtus see
ometi pakkvaguniga? Ta oli rusudes.

Sääal ma seisin...

Keegi ametnik jookseb mütsita rongi eest
mööda. See on jaamaülem, ta jagab tormili-
selt ja nutuse häälega reisijaile käske, et hoi-
da neid vaos ja saata nad liipreilt vagunisse.
Kuid keegi ei pane teda tähele, sest ta on
mütsita ja kindlusetu. Haletsemisväärne
mees! Teda tabas kindlasti vastutus. Võib
olla, oli ta karjäär lõpul, ta elu rikutud.

Oleks olnud taktitu küsida temalt suurema bagaasi kohta teateid.

Üks teine ametnik läheneb — ta lonkab lähemale, ja ma tunnen ta ära vahtmeistri vurrude tõttu. See on konduktor, see tige ja valvas konduktor tänasest õhtust, riik, meie isa. Ta lonkab kummardudes, toetub ühe käega põlvele ja ei hooli muust, kui omast põlvest. „Ah, ah!“ ütleb ta. „Ah!“ — „No noh, mis on siis?“ — „Ah, mu härra, ma jäin ju sinna vahele, ta tuli mulle ju vastu rindu, pääsesin katuse kaudu, ah, ah!“ — See „pääsesin katuse kaudu“ lõhnas ajalehe teadete järgi, mees ei tarvitanud muidu kindlasti sõna „pääsema“, praegu ta elas üle pigemini mingit ajalehe teadet oma õnnetuse kohta kui õnnetust ennast, kuid mis anids see mulle? Ta ei olnud võimas mulle teateid andma mu käsikirja kohta. Ja ma küsisin ühelt noorelt mehelt, kes äsja tähtsalt ja erutatult tuli rusude juurest, bagaasi üle teateid.

„Ja, mu härra, seda ei tea keegi mitte, kuid sääl välja näeb!“ Ja ta hääli ütles mulle, et peaksin rõomustama veel, et pääsesin terve nahaga. „Sääl on kõik segi. Daamide kingad...“ ütles ta mulle metsiku, hävitava pilguga ja tõmbas nina krimpsu. „Koristamistööd peavad seda selgitama. Daamide kingad...“

Sääl ma seisin. Seisin täiesti üksi endaga keset ööd liiprite vahel ja katsusin oma südant. Koristamistööd. Minu käsikirja juures võetakse ette koristamistööd. Rikutud seega, puruks käristatud, muljutud, arvatavasti. Minu mesila, mu kunstiketrus, mu tark rebasekasvatus, mu uhkus ja vaev, mu parim. Mis teeksin ma, kui asi oleks nii? Mul ei olnud ühtki ära kirja sellest, mis oli valmis, mis oli korraldatud ja sepitsetud, mis elas juba ja kõlas — rääkimata mu märkmeist ja uurimust, mu aastate jooksul kogutud, raskustega saavutatud, luuramisega omandatud, vaevaga korjatud viljahiire varandisest materjali näol. Mis peaksin ma tegema? Uurisin end hoolega ja veendusin, et pean algama otsast päälle. Ja, loomaliku kannatusega, tööka elava olendi sitkusega, kelle vätkse teravmeeluse ja hoolsuse suurepärase ning komplitseeritud töö on rikutud, peaksin pärast segast ja nõutut silmapilku kõike otsast päälle algama ja vast läheks mul seekord pisut kergemini...

Ent vahepeäl olid saabund tuletõrjujad tõrvikutega, mis heitsid punast valgust üle rusuhunnikute, ja kui ma ettepoole läksin, et vaadata kaubavagunit, selgus, et see oli peaaegu terve ja kohvrid puutumata. Esemed ja

kaup, mis sääl segi lamasid, olid pärit kaubarongilt, arvutu hulka nöörikeri, nöörikerade meri, mis kattis laialt maad.

Mu süda läks kergemaks ja ma poetasin end inimeste hulka, kes seisid ja lobisesid, muutusid sõbruks õnnetuse tõttu ja liialdasid ning tegid end tähtsaks.

Niipalju näis olevat kindel, et rongijuht oli olnud vahva ja teda oleks võind oodata suur õnnetus, kuna ta tõmbas viimisel silmapilgul hädapidurit. Muidu, öeldi, oleks katastroof olnud paratamatu ja rong oleks võrdlemisi kõrgest kaldast vasemal alla kukkunud. Kiiduväärt rongijuht! Teda ei olnud nähtaval, keegi ei olnud näind teda. Ent ta kuulsus levines üle terve rongi ja meie kõik kiitsime teda seljataga. „See mees,“ ütles üks isand ja osutas väljasirutatud käega mingile kohale pimeduses, „see mees päästis meid kõiki.“ Ja kõik noogutasid nõusolles pääd.

Kuid meie rong seisis liipreil, mis polnud tema jaoks määratud, ja sellepärast oli vaja kindlustada rongi lõppu kuidagi, et mõni teine talle selga ei sõidaks. Seepärast asusid tuletõrjemehed tõrvikutega viimsesse vagunisse ja see erutatud noormees, kes mind nii heidutas oma daamide saabastega, haaris ka tõrviku ja vehkis sellega signaliseerides, olgugi, et ühtegi rongi polnud näha terves kauguses.

Ja enam ja enam tuli asjasse korda ja riik, meie isa, muutus jällegi tähtsaks ja ametlikuks. Oli telegrafeeritud ja tehtud kõik, mis võimalik, abirong Regensburgist tossutas ettevaatlikult jaama ja suured gaasivalgustusaparaadid helgiviskajatega kinnitati õnnetuse kohale. Meid reisijaid acti nüüd välja ja kästi oodata jaamamajakeses edaspidiseid korraldusi. Koormatud käsipakkidega ja osaliselt seotud päädega asusime läbi kohalikest elanikest kujundatud uudishimuliste ridade ooteruumi, kus end võimalust mööda ära mahutasime. Ja ühe tunni möödudes olime kõik õnnelikult paigutatud erarongi.

Mul oli esimese klassi sõidukaart (sellepärast et mulle tasuta reis), ent see ei tähendanud midagi, sest igamees eelistas esimest klassi ja need kupeed olid veel rohkem täidetud kui mujal. Ent lõppeks ometi leidnud koha, keda näen põiki enese vastus surutud nurka? Isandat kamašides, isandat kavaleerlikkude väljendistega, minu kangelast. Tema koera ei ole sääl, see on võetud temalt, ja istub, vaatamata kõigile isandaõigusile, pimedas vanglas otsekohe veduri järel ja hulub. Isandal on samuti kollane sõidukaart, mis midagi ei tähenda, ja ta nuriseb, teeb katset sõimata

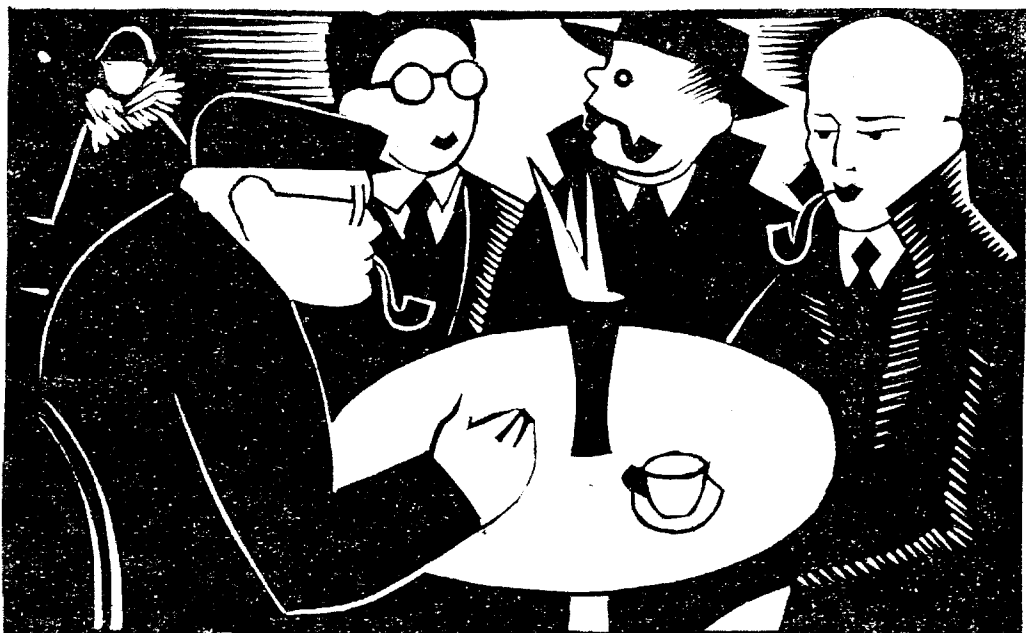
kommunismi, majesteeti, mis ühevääristab kõiki õnnetuse puhul. Kuid üks mees vastab talle õiglase häälega: „Olge rõõmus, et istute!“ Ja hapu naeratusega alistub mees ebamugavale seisukorrale.

Kes tuleb sisse, toetatud kahest tuletõrjijast? Keegi vana naine, emakene kulund mantlis, sama, kes Münchenis oleks ronind peaaegu teise klassi. „On see esimene klass?“ küsib ta ikka jälle. „On see ikka tõesti esimene klass?“ Ja kui talle kinnitatakse seda ja tehakse ruumi, vajub ta „Tänu jumalale!“

hüüuga plüüspadjusse, nagu oleks ta nüüd alles tõsiselt pääsenud.

Jaamas oli kell viis ja valge. Säälsin ja istusin kiirrongile, mis minu ja mu bageaši viis kolmetunnilise hilinemisega Dresdenisse.

Ja, see oli raudteeõnnetus, mis ma läbi elasin. Kord pidi see ikkagi juhtuma. Ja olgugi, et loogikud mulle vastu vaidleksid, mul on siiski palju lootust, et minuga niipea midagi sarnast ei juhtu.

Boheemkond teeb politikat.

„Feischneri“ klatsšiklubis.

„Feischner“ ei ole mingisugune sõjakõrgustik Manšuurias, kus uue maailma kaardiväe esimene feldmaršal Blücher vana maailma tankide ja lennukite abil lõi selja pääle kõige vanema kultuurirahva ja selle nigelad esitajad, kes püüvad väristades igavese Buddha nimel ilmusid armupalvete jumalata triumfaatori ette.

Jutt ei alga mitte sõjast, vaid otse muust. „Feischner“ on hoopis teine paik, täiesti omaette uus kontinent — kui lubate, omade kommete, tooni, omade suurte ja väikeste kodanikkudega. Selle publikut näiteks ei huvita tavalised kõmunumbrid, ei

Düsseldorfi roimari imelood,

ei Sergo ega Blücheri, kes äsja teenis kuld-kannused; ei Hamanullahi vägipulga vedamine trooni pärast oma onupoja Ärahullahiga.

„Feischneri“ mõiste seisab kõrgemal säärestest alammassi kõmunärvidest. Teise sõnaga: „Feischner“ on Tallinna boheemlaste ja koorekihi „Closerie.“

Käid siin näiteks istumas päevad läbi — oled „kunstnik.“ Enam pikkade juuste kasvatamine ei aita, samuti laia lipsi sidumine kurgu alla risti ja lenksu. Käid vähem, oled kirjanik, kuid pead samuti enne selleks saamist paar semestrit istuma siin, tellima kohvi ja kooke ning oskama ajada sõbra mehe juttu. Käid veel har-

vein, oled advokaat. Oled vilets advokaat, võib sind kergesti vahetada kunstnikuga, et istud alati siin.

Vauasti oli nii, et kui tahtsid saada targaks, pidid minema Jeerikusse kasvutama habet. Muudkui istu ja oota sääl, silita lõnga, kuni altnägu tõmbub muruhabemesse, nagu seda on gorillal.

Kuid ajad muutuvad. O, tempora mutantur... kinnitasid Schopenhauer ja Shakespeare ühtlaselt.

Habet ei kasvata ammu keegi kirjanikest, kuigi kõige targem tahab olla igaiüks. Jeerikusse ei mõtle enam minna isegi ükski noorur ega piisur ja vaieldav on, kes sääl viimasena käis. Ühed kinnitavad, et omal ajal Gailit, teised jälle, et Visnapuu. Sest egas nad mujalt tulnud imelise „Peninukkide“ ideega. Keegi pole näinud „Peninukke“ — aga ometigi jätkub neist kõnet aastaid.

Muide, me kultuurelu suursündmusi: Mait Metsanurk sai viiekümne aastaseks. Näiliselt veel meeldivas poissmehes. Istub küll vähe harvemini „Feischneri“ juures kui teine, kolmas. Kuid vestleb naissoo esindajatega see eest meeleldi. Aga nähtavasti veerevad aastad ka mujal, pääle kohvikku. Mait Metsanurk on meie ideelisemaid kirjanikke. Ikka idee — ja siis elu. Ikka olevikule näkku näitamine selle kõverpeeglit. Ja kui ta siis andis oma juubeliintervjuu — ei jätnud ta ses maha lõõmata üht nustulnukat, ülimalt kroonitud ja oreoolitud pääd. Nähtavasti tohtis olla sel silmapilgul ainult üks ülimalt oreoolitud pää...

Märt Laarman

on kohvikku-kunstniku tüübi tüübilisemaid esindajaid ja „Feischneri“ alalisi kodanikke. On peaaegu võimatu kujutada teda mujal päeva keskes. Aga see-eest on tal ka laiem silmaring ja stiilne orientatsioon. Kui loed siis ta sapist nõretavat „kunstikirja“ või kunstinäituse katalogi haledat-nutvat eessõna, kuidas meie kunst ja kunstnik on ära unustanud, jäetud vaaseklapsiks, siis on kohe selge: kohvikku inspiratsioon. Ent näitusel leiad: Laarman ei löikagi paberist enam piipe, et neid kleepida teisele paberile ja tuua imeflukseks rahvale, et mis üks kunstnik ka ei tee, vaid püüab isegi inimesi joonistada. Õieti teen küll ülekohtu Koortile, alates kõnet Laarmanist.

Koort on ehitand omale ateljeesse aue ahju, millisel sündmusel on pöördeline tähtsus meie kunstielus.

„Mina, kunstnik, olen inimsoo ülim esindaja. Sina oled yrle ja tallaalune...“ Ammu see oli, kui futuristid „ego-kultuse“ viisid äärmusse. Kunst ja mass, kunstnik ja hulk — neil polnud üldse mingisuguseid kooskõnelemise võimalusi. Iga futuristi auasjaks oli nõõgata alt massi, söimata seda, öelda sellele näkku. Aga lai mass reageeris siis ka:

peksis läbi kunstnikke ja kirjanikke

pääle nende esinemiste. Meil seni on vist õige vähesed saand peksa rahva käest. 1919. a. „Vanemuises“ Grippenbergi tantsuõhtul said vist vähe

tuuseldada A. Alle ja A. Vabbe, aga see eest tunnustati nad märtriteks.

Nii siis, oli aeg, kus kunstnik ja kunst ei taht-

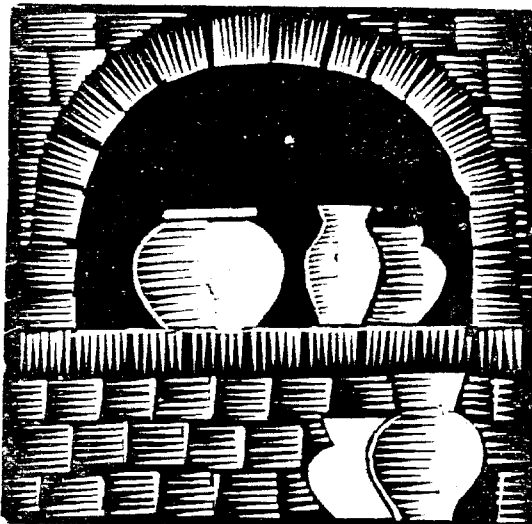
nud leida omalt poolt kontakti publikuga. Kuid juba esimeses kuusti aastaraamatus A. Vabbe, kes elus vahepääl õppind, kirjutab, et kunst tuleb rakendada rahva tarvete teenistusse; kunst tuleb viia tarbekunsti juure.

Vabbe soovitas küll, aga ega keegi seda ei võtnud kuulda. Kubistid seniseni esitavad ristmõistatustena portreid ja maastikke meie kunsti-paraadidel — kunstinäitustel jne. Üks imelik rahvas see kunstnik. Ise on igasugu paraaditsemise vastu — aga ise produtseerib ainult paraadideks.

Aga

Koort

lõi siin vembu meie kunstilisse paraaditsemisse. Ta hakkas ehitama oma ateljeesse, tagasi tulnud Aafrikast või Austraaliast professuurilt, ahjusid, kus põletab vaase, pisikesi metskitsi ja titepäid. Sest kaua sa ikka valad monumente, voolid naisi püssse ja nokid haambriga kivist selle või teise „tegelase“ portreid. Vaja valmis põletada ka midagi reaalsemat: kauni vaasi, kuhu pühapäeva hommikul pistad kimbu hilli jne.

„J. Koort on ehitand uue ahju.“

Nüüd on siis valmind Koortil uus ahi, mis peab kummematki kuumust ja võimaldab savist põletada kas või betooni meie kokkuvarisevatele sildadele.

Muide, Koorti potitööstusel on tõsiselt ilusaid tagajärgi. Ja uue ahju valmimisaades on tööstuse edu veelgi kindlam.

Kahest erikunstide suursündmustest on olnud juba juttu. Jääb üle kõnelda veel lavakunsti omast. Kahetlematult on seda 1. detsembri kõnekoosolek

teatrikunsti küsimuste üle kino „Rekordis.“ Juba see, et teatrikunsti probleeme ollakse sunnitud käsitlema kino ruumeis, samal ajal kui on linnas kaks uhket teatrimaja kolme suure saaliga — on meie teatri kahetsemisväärse elu nähteid.

Kuid koosolekust ja kultuurprobleemidest kõneleme teinekord. Ja päalegi mu

sõber Sällik,

kes täna sattund „Feischneri“ üle kuu aja, ei taha kuulda teatrist, vimmas „Estonia“ vastu, mille aluseid ta senine elu; kes „Estoniasse“ viis operi ja föstis hiljekõrgnusse opereti — ja nüüd laulma peab kõrts ja kinosid mööda. Hoopis

Iustakam on Orloff,

kes välja lennab Moskva kunstiteatrist, too humorist-venelane, kes kannab chapinlikult pääs oktoobrit, kael mähitud valgesse siidisalli. Ta ei saa mööda naljast ka elus, nagu seda teeb laval. Ta nähtavasti pole siiski gentaalseid klouni-tüüpe, kellest all jutustan loo.

Ühe vaimuhaiguste arsti juurde tuli patsient, kes kurtis, et kannatab raskemeelsust. Arst soovitas meelelahutuseks ühte ja teist. Kuid miski ei aita. Lõpuks soovitas arst raskemeelset külastada tsirkust, kus esineb parajasti võrratum kloun, et küll juba see peletab raskemeelsuse. „Mina ise olen see kloun“ — saab arst vastuseks.

Orloff aga samuti ei saa istuda hetket, kõnelemata anekdoote. Nii pöördus ta küsimusega, et kummal on parem elada,

kas poissmehel või naisemehel.

Arvan, et poissmehel. Orloff naerab. Siiski naisemehel. Poissmehel olevat igalpool igav, naisemehel aga ainult kodus. Siis tõmbas oktoobri hetkeks kuldudele, maksis kinnastatult kohvi ja piruka arve jootrahastatult, tõusis sirn pallitu nõõpaugus ja lahkus daamide pilkude saatel.

Ka

Milvi Laid,

too ennustuslik lavatäht, istub täna „Feischneril.“ Ja ka siin leitakse, et talle osakssaand ennustist võiks võtta tõestumna: ta on juba kõike praegu: „diiva“, särahtelev ja tähelepanu pälviv.

L. Kenn

istub tavalisena, asjalikuna. Ei tea kas hirmul, et kindral Reek paneb ta raudu. Kennil võis olla ju õigus, kui hoiatas, Reegi vägede-inspektori kohale upituses. Kes teab...

Muusikameestest võtab osa siin kõrgemast poliitikast väheseid.

Kontrabassist L. Juhti

majesteeftne välimus ja sünge pilk annavad alles „Feischnerile“ selle põhjamaise erikoloriidi. Ent vahest astub sisse ka A. Do Vedro, meie heliloojaid, väike tütreke käekõrval, et tossutada oma mehist piipu naiselikkude paberosside suitsuväin. A. Lemba „Kalmuneid“, nii öelda, läks kalmule. Naljamehed said ainet. Kuid kui see läbi oli, uue aine otsimisel mõned haarasid A. Vedro „Kalevipojast“, mis alles kirjutamisel. — Peaasi, kui aga saaks rahvale teha nalja!

Parajasti tuli sisse

välisministeeriumi linaülema Kirotar.

Rootsi kuninga külaskäigust saadik, mil toimis ta tseremoniimeistrina, mõjub ta häid kombeid meeletuletavana. Ja ma siis lõpetan ka kohe.

Seniks!

Paburitski.

Suvine novell.

Stefan Zweig. Eest. M. J.

Möödunud suve augusti kuu veetsin Kadenabbias, mis on üks väikseid suvituskohti Komo järve ääres, millised peituvad säääl nii jumalikult valgete suvilate ja tumeda metsa vahel. Vaikne isegi elavamail kevadpäevil, mil kitsale plaazile kogub hulgana turistide Bellaggiost ja Menaggiost, — neil kuumail nädalail linn kujutas endast lõhnavat kõrbe, millist ületas päike. Võõrastemaja oli peaaegu tühi: mõningad juhuslikud külalised, kes vastastikku äratasid üksteises imestust, miks valind suvepuhkuseks sarnase mahajäetud paiga, igal hommikul isegi olid üllatatud oma püsivusest. Kõige rohkem hämmastas mind ühe vanaldase isanda vastupidavus, elegantne ja silmatorkava välimusega, kes väliselt otsustades, endast kujutas midagi korrektse inglise parlamendiliikme ja Pariisi päevavarga vahepäälset. Ta ei harrastand ühtki veesporti ala ja veetis terveid päevi mõtisklevalt oma paberossisuutsu jälgides või raamatut lehitsedes. Painav üksildus kahe vihmase päeva kestes ja tema sõbralikkus andsid meie tutvusele südamlikkuse, mis

peaaegu täiesti kustutas vanuse vahed. Liivimaalane päritolult, hariduse saand Prantsusmaal, hiljem Inglismaal, elukutseta, alalise elukohata. Ta oli inimene, kel ei olnud isamaad, selle sõna õilsamas mõttes, ja kes kuulus selliste vikingide või ilupiraatide hulka, kes röövkäikudel omandavad kõikide linnade väärtused. Asjaarmastajana ta seisis lähedal kõikidele kunstidele, kuid suurem kui armastus nende vastu oli aristokraatne põlgus, mida ta avaldas kunste teenides: neile võlgnes ta tänu ilusaimate tundide eest oma elus, ent ta ei pühendand neile ühtki loomisküllast tundi. Ta elu oli üks sarnaseid, mis näivad üleliigsena, sest nad pole aheldatud ühiskondliste ahelatega: kõik nende rikkus, mis on kogutud tuhande väärtusliku kogemuse kaudu, hukkub nende viimse hingetõmbega, jätmata järele ühtki jälge.

Kõnelesin sellest temale kord, kui pärast lõunat istusime võõrastemaja ees ja vaatasime, kuidas heledapinnaline järv aegamööda kattus varjudega. Ta muheles: — Võib-olla, on teil isegi õigus. Ma ei usu mä-

lestisisse; läbielatu sureb sel hetkel, kui lõpeb. Ent poeesia? Kas ei hävine tema varandused alles kahekümne, viiekümne, saja aasta pärast? Kuid jutustan teile midagi, mis võiks olla vabalt ühele novellile suurepäraseks põhiteemiks. Jalutame veidi! Sarnaseist asjust on kergem kõneleda käies.

Läksime mööda plaaži, mööda jumalikkuteed, mida varjasid igavesed küpressid ja tihedad kastanid, milliste lehestiku vahelt läikis rahutu järv. Teisel kaldal lamas Bellaggio kui valge pilv, mida valgustasid loojeneva päikese kiiresti vahelduvad värvid, ja

vaevaltmärgatav. Siis veel — ilus noormees üliarmsa, kahvatu tütarlapsaga; mõtlen siiani, et see ei olnud ta naine: nad näisid liig armund olevat üksteisesse. Ja lõppeks veel üks saksa, põhja-saksa perekond, kõige valjumat tüüpi. Elatand, kuivetu, blond daam, nurgeliste, ebameeldivate liigutustega, kalkide terassilmega ja nagu noaga lõigatud riika suuga. Temaga ühes oli öde — kahtlemata öde, — samade näojoontega, kuid veidi pehmemate, lajalivalguvamatega. Alati nad viibisid koos, kuid kunagi ei kõnelend isekeski; istusid vaikides, kummardudes üle käsi-

„Ta ei olnud ilus — liig kõhn, ebaküps . . . ent oli midagi liigutavat ta abitus igatsemises”.

kõrgel, kõrgel, tumedal künkal lõomas kiirte teemantides Serbelloni suvila kivine kroon. Õhk oli veidi sumbund, kuid mitte raske; kui õrn naise käsi laskus ta pehmel varjudele ja täitis hingeõhu nägematute lillede lõhnaga.

Ta algas: — Kõigepäält — üks pihtimus. Ei ole kõnelend teile siiani, et olen olnud juba siin, Kadenabbias, möödunud aastal, samal aastaajal ja samas võorastemajas. See paneb teid imestama, seda enam, et nagu juba kõnelesin teile, ma ei armasta elus ühtki kordumist. No, kuulake! Siin oli muidugi samane tühjus kui praegu. Oli sama härra Milanost; ta püüdis kogu päeva kalu, et õhtul neid jälle järve lasta ja järgmisel hommikul uuesti püüda. Olid kaks vana inglannat, kelle vaikne taimetaoline oleskelu oli

töö, millesse, näis, põimisid kõik oma mõtte-tühjuse — oma igava ja piiratud maailma süd ametu külmuse. Ja nende keskel noor, kuueteistaastane tütarlaps, ühe õe tütar, — ma ei tea, kumba, sest tema väljaarenemata näojoonte järskus alistus juba väiksel naiselikule ümarikkusele. Ta ei olnud tegelikult ilus — liig kõhn, ebaküps ja, muidugi, maitsetult rietatud, ent oli midagi liigutavat ta abitus igatsemises. Ta suured silmad särasid tuhmi helki, kuid aegajalt löid nad silmapilguks lõkkele. Ta tuli samuti alati käsitööga, ent ta käed sageli muutusid aeglaseiks, sõrmed uinusid, ja ta istus vaikselt, vaadeldes uneleva, liikumatu pilguga järve teisele kaldale. Ma ei tea, miks mind nii liigutas see pilt. Võib-olla, oli see banaalne ja paratamatu mõte, millisele viib pilk närtsivale

emale ta puhkeva tütre kõrval — pilk varjule elava inimese kõrval. — mõte, et igas joones peitub juba korts, igas naeratuses — väsimus, igas unelmas — peettumus? Või oli see tormitsev, äsja lõkkele löönd sihitu igatsemine, mittekorduv, jumalik minut tütarlapse elus, kui ta ahnelt sihhib pilku kõikjale, sest et ei oma veel seda aimust, mille külge lõppeks kleepub, millesse kiindub laisas mädanemisprotsessis nagu kõrkjas ujuva metsa külge? Äärmiselt kütkestavana tundus mulle ta jälgimine — huviga vaatlesin ta unelevat, niisket pilku, neid tormilikke õrnusi, milliseid jagas igale penile, igale kassile, rahutust, millega alustas kõike ja ei viind midagi lõpule. Ja siis — see palavikuline kiirus, millega ta õhtuti neelas mõnda haledat raamatukest hotelli raamatukogust või lehitses kaht kaasatoodud, korduvalt läbi loetud Goethe ja Baumbachi luuletiskogu... Kuid miks teie muhelete?

Olin sunnitud vabanduma. — See kummaline kombinatsioon — Goethe ja Baumbachist.

„Ah, vaat mis! Muidugi, see on naljakas. Kuid uskuge, nooril tüdrukul selles eas on ükskõik, mis lugeda — häid või halbu värssse, väärtuslikku või ebaväärtuslikku poeesiat. Värsid on nende jaoks vaid karik, millisest kustutavad janu, nad ei pööra tähelepanu viinale: humal käärib neis ka viinana. Tütarlaps oli otsast otsani täis igatstust; see läikis ta silmis, pani värisema ta sõrmeotsakesed laua ääres ja andis ta käigule kohmetu, kuid samal ajal tiivulise ilme — midagi vahepeälset lennu ja hirmu vahel. Oli näha, et ta janunes kellegiga kõnelema, anda midagi ära omast üliküllusest, kuid kedagi ei olnud läheduses; ainult nõela kahin paremal ja vasemal ning mõlemi daami külm, ettevaatlik pilk. Mind valdas piiritu kaastunne. Ja ometi ei võind ma talle läheneda. Esmalt, mida suudab pakkuda elatand mees tütarlapsele sellisel hetkel? Ja teiseks, mu põlgus igasugu perekondliste tutvuste vastu ja, eriti, tutvuse vastu elatand daamidega, hävitas igasuguse lähenemise võimaluse. Mõtlesin: „Noor tüdruk on naivne, sattus esikord Itaaliasse, maale, mida, tänu inglasele Shakespeare'ile, kes seal ise kunagi ei ole olnud, peetakse romantilise armastuse, tulise Romeote, salapärase seikluste, kukkuvate lehvikute, helkivate pistodade, maskide ja armastuskirjade maaks. Tema, muidugi, unistab seiklusist, ja — kes ei tunne tütarlapse unelmaid, noid valgeid, lendlevaid pilvi, mis sihitult ujuvad taevast ja õhtuti süttivad esialgu roosana, hiljem hereda punase leegina! Tema jaoks ei ole midagi

uskumatut, võimatut.” Ja ma otsustasin leida talle salajase armastaja.

Veel samal õhtul kirjutasin pika kirja, õrna, tagasihoidliku ja lugupidava, täis salapäraseid tähendisi ning ilma allkirjata; kirja, mis ei nõudnud midagi, ei töötand midagi, kirglike, kuid ühtlasi tagasihoidliku — ühesõnaga, romantilise armastuskirja, nagu poeemist võetud.

Teades, et aetud rahutusest, ta igapäev ilmus esimesena cinele, peitsin kirja ta servjetti. Saabus hommik. Jälgisin teda aiast, nägin ta umbusklikku imestust, ta äkilist hämmastumist ja heredat puna, mis kattis ta kahvatuid põski ja kaela; nägin ta abituid pilke, ta võbinaid, varastavat liigutust, millega peitis kirja, nägin, kuis närviitsetes ta istus einelaua taga, vaevalt puudutades sööki, kuis jooksis kuhugile — kindlasti vaiksele, varjuküllasele alleele, et veerida kokku salapärane saadetis... Teie tahtsite midagi öelda?

Tegin tahtmata liigutuse, millise pidin ära seletama. — Leian selle olevat väga julge. Kas teie ei mõelnud ka, et ta võiks pihvida või, mis veel lihtsam küsida kelnerilt, kuis kiri sattus servjetti? Või näidata teda emale?

— Muidugi, mõtlesin ma sellele. Ent kui teie oleksite näind tüdrukut, teil ei oleks selles suhtes ühtki kahtlust. Too arglik, ehmund, armas olend vaatas hirmunud ümber igakord, kui juhtus tõstma häält. On tütarlapsi, kelle tagasihoidlikkus on nii suur, et võite endale lubada mis tahes: nad on täiesti abitud ja valmis kõik taluma, et aga mitte usaldada kellegile oma saladust. Naeratades vaatasin talle järgi ja rõõmustasin, et mäng õnnestus. Nüüd tuli ta tagasi, — ja ma tundsin kuis veri lõi mulle pähe; see oli teine tütarlaps, teise kõnnakuga. Ta lähenes, rahutu ja hajameelne, põsed õhetasid, ja magus kohmetus muutis ta abituks. Ja nii kogu päeva. Ta vaatas vilksti igasse aknasse, nagu otsides saladuse lahendist, ta silmad kohtasid iga vastutulijat, korraks ta pilk langes isegi minule, ent ma pöörasin ettevaatlikult kõrvale, et end mitte välja anda; kuid selle lühikese sekundi kestel tundsin põletavat küsimust, mis ehmatas mind peaaegu; ja esikord pärast pikki aastaid tundsin, et ei ole hädaohtlikumat, meelitavamamat ja hukutavamamat magusust, kui süüdata esimest sädet tütarlapse silmis. Nägin teda hiljem väsinud sõrmedega istuvat mõlemi daami vahel ja nägin kuis aegajalt ta kärsitult puudutas oma kleiti säält kohalt, kus minu veendumuse järgi oli peidetud kiri. Mäng näis mulle meelitavana. Veel samal õhtul kirjutasin

A. Jansen: Karutapjad

**EESTI KUJUTAV
KUNST**

Klišeed kujutava kunsti
sihtkapitali kogudest.

A. Bergmann: Portree

talle teise kirja ja nii mitme päeva kestes: leidsin selles mingisugust erilist, erutavat võlu, kui sain kujutada omis kirjades armund noore inimese läbielamusi ja järjest kasvavat kirge, mis oli tervikuna väljamõeldis. See sai mulle veetlevaks spordiks, millisele, arvatavasti, anduvad jahimehed, kui seavad välja püümisel, et meelitada lindu. Ja nii kirjeldamatu, peaaegu õudne oli mulle enesele mu edu, et tahtsin juba katkestada alatud mängu, kuid põlev kiusatus nagu needis mu ta külge. Mingi kergus, mingi tormine tantsisklemine ilmus tütarlapse kõnnakusse, omapärane, palavikuline ilu muutis ta näojooned: ta uni oli arvatavasti täis rahunust ja uue kirja ootust; ta silmi hommikuti ümbritsesid varjud ja nad põlesid rahutu tulena. Ta hakkas tähelepanu pöörama oma välimusele, kandis juukseid lilli, mingi õrnus kõikide asjade vastu ilmus ta sõrmedesse; ta pilgus pesitses alaline küsimus: tuhandeist pisiasjust, milliseid mõõnsin omis kirjades, pidi ta järeldama, et nende autor on kusagil lähedal nagu Ariel, kes täidab õhu muusikaga, keerleb läheduses, jälgides salaja ta igat sammu ja, enese tahtmist mööda, nägematu. Ta elustus seevõrd, et see muutus ei libisend mööda isegi nüridest daamidest: ajuti nad pöörsid häätähtlik-undishimuliku pilgu ta kärmeile liigutusile, ta õhetavaile põskedele ja naeratasid, vahetades vargsi pilgud. Ta hääl muutus kõlavamaks, valjumaks, julgemaks, temasse ilmus värin, nagu oleks ta tahtnud iga silmapilk alustada laulu — vaat-vaat voolavad hõiskavad trillerid — nagu... No, teie jälle muhelete!

— Ei, ei, jätkake. Mõtlesin ainult, et teie jutustate väga hästi. Teil on — vabandage mind — tõeline and, teie võiksite jutustada seda, kindlasti, mitte halvemini igast novellistist.

— Sellega, arvatavasti, tahate viisakalt ja ettevaatlikult möönda, et ma jutustan nagu teie Saksa novellistid, nende ülespuhutud lüürikaga, venivusega, sentimentaalsusega ja igavusega. Hüva, ma katsun teha lühidalt. Marionett tantsis ja mina juhtisin järeelkaalutult nõõre. Et pöördä endalt igasugu kahtlustised, tundsin vahel, et ta uuriv pilk viibis minul — andsin talle põhjust mõelda, et kirjutaja ei asu siin, vaid ühes lähemas kuurordis ja igapäev tuleb siia paadiga või aurikul. Ja nüüd, niipea kui kostis saabuva laeva vile, ta mingisuguse ettekäändega lipsas minema valvsa ema järelvalve alt, jooksis kaldale ja mingist varjulisest nurgast, pidades hinge kinni, jälgis saabujaid.

Ja vaat, ükskord — see oli ähmasel pärastlõunal, kui mul ei olnud teha muud pa-

remat, kui jälgida teda — juhtus midagi ebaharilikku. Reisijate hulgas oli ilus noor mees, riidetatud itaalia noorusele kohase liialdatud elegantsusega. Vaadates ringi, ta tabas noore tüdruku meeltheitvalt uuriva, küsitleva, läbitungiva pilgu. Ja samas häbipuna, mis varjas vaikse naeratuse, kattis ta näo. Noormees imestas, muutus tähelepanelikuks — mis on mõistetav igaihele, kes tabab sellise kuuma pilgu, täis tuhandeid väljendamatuid asju — naeratas ja püüdis järgida talle. Tüdruk jooksis ära, peatus veendumuses, et see oli just tema, keda ta niikaua oli otsind, jooksis edasi, kuid vaatas jälle tagasi — too oli igavene mäng iha ja hirmu, iha ja häbi vahel, mäng, milles kütkestav nõrkus alati osutub tugevamaks. Noormees, nähtavasti lootuses, kuigi hämmastund, ruttas talle järgi ja oli juba üsna lähedal — tundsin hirmu, kuus kõik võib kujuneda metsikuks kaoseks — kui äkki teele ilmusid mõlemad daamid. Tütarlaps tormas neile vastu kui hirmund lind. Noormees eemaldus ettevaatlikult, ent tüdruk vaatas ümber — ja veelkord kohtasid nende pilgud ning kiindusid üksteisesse palavikuliselt. See juhus näitas mulle, et on aeg katkestada mängu, kuid kiusatus oli liig suur ja ma otsustasin kasutada ootamatult ette tulnud situatsiooni. Kirjutasin talle sel õhtul ebaharilikult pika kirja, milline pidi kinnitama ta oletisi. Mind veetles nüüd mäng kahe tegelasega.

Teisel hommikul mind heidutas rahutus, mis värises ta näos. Võluv kärsitus oli andnud aset mulle mõistmatule närvilikkusele, ta silmad olid niisked ja punased nagu pisarast, mingi mure nähtavasti valdas kogu ta olemust. Näis, ta tavaline vaikimine katkeb iga minut ja väljendub metsikus karjatuses, ta otsaesine oli pilves, pilkudest võis lugeda tustast, kibedat meelegeid, — ent mina ootasin, et just seekord näen teda selgena ja rõõmsana. Mul hakkas hirm. Esikord mu mängu tungis midagi võõrast: marionett lakkas sõnakuulmast ja ei tantsind nii, kuidas ma tahtsin. Kaalusin läbi kõik võimalused ja ei saand peatuda ühelgi. Hirmusin omast mängust ja ei tulnud koju enne õhtut, et mitte lugeda ta silmis ettegeid. Kui tulin tagasi, oli kõik selge: laud ei olnud kaetud, perekond oli ära sõitnud. Ta pidi lahkuma, ilma et oleks saand öelda noormehele ühtki sõna, samuti ei võind pihtida oma lähedastele, kuus ihkas ta süda vaid ühte päeva veel, vaid ühte tundi. Ta kisti välja magusaimast unest ja viidi kusagile haledasse linnakesse. Olen juba unustand kuhu. Ja praegu veel tunnen kui ettegeid, seda viimist pilku, seda viha, piina, meelegeite ja kibeda valu

hirmsat jõudu, millise mina — kes teab, kui kauaks ajaks — paiskasin ta ellu.”

Ta vaikis. Lähenes öö ja kuust, mida tumestasiid pilved, väljus imelist vilkuvat valgust. Puude vahel nagu rippusid sädemed ja tähed — ja kahvatu järve pind. Lääksime vaikides. Lõppeks, mu kaaslane katkestas vaikuse. — See ongi terve lugu. Kas ta ei kõlba novelliks?

— Ma ei tea. Igal juhul on see aine, millise säilitan teistega koos ja mille eest võlgnen teile tänu. Ent kui novell... Hää sissejuhatis, mis, paraku, võiks mind veedelda. Nood kujud on vaid mööndud, nad ei ole välja arendatud, need — on vaid viiped saatusele, mitte saatuse ise. Kõike seda peab arendama lõpuni.

— Mõistan teie mõtet. Noore tütarlapse elu, saabumine väikesesse linna, argipäeva hirmus tragism...

— Ei, selles ei ole asi. Noor tüdruk mind enam ei huvita. Noored tütarlapsed on alati vähe huvitavad, kui tähelepanuväärsed nad ka ei oleks: kõik nende elamused on väga väikesed ja seetõttu liig sarnased üksteisele. Käesoleval juhul tüdruk omal ajal abiellub ausa kodanikuga ja kogu see lugu jääb lõhnava lehekesena ta mälestisisse. Tüdruk ei huvita mind enam.

— See on imelik. Ei suuda mõista, mis leiab huvitavat selles noormehes. Sellised pilgud, sellised mööduvad sädemekesed on igapähele nooruspõlves. Enamik ei märka neid, teised unustavad nad ruttu. Peab vananema, et teada saada, mis see võis olla, et mõista õilsaimaid, sügavaimaid elamusi, mis on pühaime nooruse voores.

— Noormees mind ei huvita...

Kes siis?

Teeksin tegemist elatand isandaga, kes kirjutab kirju. Tema arendaksin lõpuni. Oletan, et ei ole iga, mil võib karistamata kirjutada leegitsevaid armastuskirju ja kujutlusis tekkind armastuselamusi muuta tõeliseks. Püüaksin jutustada, kuidas mäng muutub tõelisuseks, kuidas tema, mõeldes, et valdab mängu, ise osutub ta võimuses. Tütarlapse virguv ilu, millisele ta vaatab enese arvates päältvaataja silmega, kütkestab ja haarab teda tugevasti. Ja see hetk, mil kõik libiseb ta cest, tekitab temas metsiku iha valjutada mängu — ja mängukanni. Mind huvitaks see armastuse ironia, mil vana inimene kire muutub noore poisi kire sarnaseks: nood mõlemad tunnevad end ju poolikuina. Paneksin ta elamusisse kartlikkust ja ootust. Paneksin teda tundma rahutust, paneksin ta järgima tütarlast, et näha teda, ja viimsel minutil ometi mitte sõandada talle läheneda.

Sunniksin teda tagasi tulema samasse paika, lootuses kohata tüdrukut, lasaksin läbi elada sündmust, mis alati on karm... Vaat, selles suunas võiksin kujutella novelli hargnemist, ja siis ta oleks...

— Pettus, vale, võimatu!

Ehmusin. Ta hää oli järsk, kähisev ja vibreeriv. Peaaegu ähvardisena kajas ta mu sõnadele vastuseks. Kunagi ei olnud näind oma kaaslast sarnases erutuses. Momentaanselt taipasin, et ettevaatamatu käega olin puudutand valusat kohta. Ja kui ta äkki peatus, nägin piinava tundega, kuid valendasid ta hõbedased juuksed.

Tahtsin kiiresti viia jutu teisele teemile. Ent ta kõneles esimesena: juba pehmelt ja soojalt kõlas ta rahulik, sügav hää, milles peitus veidi melankooliat.

— Võib-olla, on teil õigus. See on palju huvitavam. *L'amour coüte cher aux vieillards* — nii, arvatavasti, Balzac nimetas üht oma liigutavaimaist juttudest, ja palju jutte võiks kirjutada sellise päälkirja all. Kuid elatand inimesed, kes tunnevad sarnaste elamuste salapärasust, armastavad jutustada vaid oma menust, vaikides omist äpardusist. Nad kardavad muutuda naeruväärseiks nois asjus, mis mingis mõttes osutavad igavikku. Kas usute, et tõesti on „kaotsi läind“ need päätikid Kasanova memuaarest, kus ta läheb vanaks, mil donžuan heidetakse kolikambrisse, mil muutub petjast petetuks. Võib-olla, ta käsi lihtsalt ei kuuland sõna ja süda tõmbus kokku valust?

Ta ulatas mulle käe. Nüüd ta hää kõlas jälle rahulikult ja külmalt. — Hääd ööd! Näen, et on hädaohtlik jutustada lugusid noortele inimestele suveööl. See viib rumalaile mõtetele ja toob kahjulikke unenägusid. Hääd ööd!

Ta kadus pimedusse elastse, kuid vanadusest raskeks muutund kõnnakuga. Oli juba

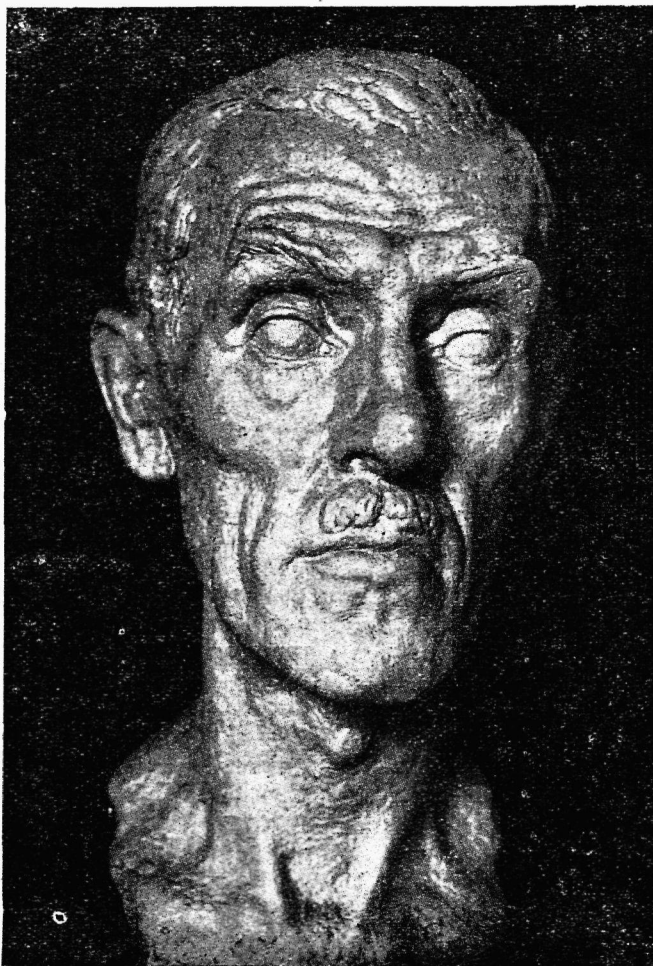
Mida kinkida jõuluks?

See on raske küsimus igapähele. Siin tuleme appi kõigile hää nõuandega: Kõige väärtuslikum kink, mis valmistab kingitavale ülimat rõõmu on—ajakirja „Ilo“ tellimine 1930 a. pääle. Ainult 5 krooni.

Lugege lhk. 3!

hilja. Kuid väsimus, mis tavaliselt varakult valdas mind nende pehmete ööde- soojuses, täna oli segatud erutusega, mis valdab inimest, kui temaga juhtub midagi ebaharilikku, või kui võõra omandus muutub silmapilguks tema omanduseks. Mööda vaikset, pimedat teed sammusin Charlotta suvila juurde, mille marmortrepp küünib järveni, ja istusin külmadele astmetele. Oli suurepärase öö. Bellaggio tuled, mis esiteks puude lehtede vahelt vilkuvad lähedal kui maiussid, näisid nüüd lõpmata kaugeina vee kohal ja aegamööda uppusid üksteise järgi raskesse

pimedusse. Vaikides puhkas järv, läikiv kui must briljant vilkuvate tuled raaamikus. Ja, nagu kahvatud käed mööda valgeid klahve, vaiksete löökidega lained rullisid kaldale ja tagasi mööda kiviastmeid. Ääretu kõrgena tundus taevavõlv, millel sädeles tuhandeid tähti. Nad särasid rahulikus vaikus; harva vaid kisub end lahti üks teemant-ringist ja langeb järsku suvisesse öhe — langeb pimedusse, orgudesse, kuristikesse, mägedesse või kaugeisse vetesse, paisatud pimedada jõuga maa pääle nagu inimelu ebamääraste saatuse kuristikesse.

F. Sannamees

Pää

EESTI KUJUTAV KUNST

S. S. „Kalevi” võidukas võrkpalli naiskond. Vasakult: Prld. Palm, Sadam, Oravas, Teder, Pluss ja Teitelbaum.

Naine oma juhtumusrikkal kujunemise rännakul.

Ema, armatseja ja vanatüdruku teekonnad.

Oli aegu vanasti, mil perekonnas ja abielus valitses naise mõjuvõimas diktatuur. Kui sugulised vahekorrad mehe ja naise vahel kujunesid abieluks, siis kuulus selles mees kõige oma varandusega naisele. Ja kuna tänapäeval näitakse eestkätt kaasavarakaid neide, siis „tol õilsal” ajal oli lootusi abiellumiseks ainult sel mehel, kes oli majanduslikult hästi jõukas. Kogu mehe varandus langes koostumise akti järele naise sugukonna omanduseks ja lahutades pidi lahkuma mees ihualasti — kõik, lapsed enesestmõistetavaltki, jäid naisele.

Sellane „ülekohus” mehe vastu oli õiguslikult rajatud ema õigusele, mida seletati looduse seadustega. Häbenematult võis siis iga neiu ilma mingi seadusliku abieluta saada emaks. See oli naise valitsusaeg. Mees oli siis vaid tööloom — igas suhtes. Veel praegugi valitseb ema õigus mõnede metslikuma kultuuriga rahva juures.

Üks Saksa meriväearst jutustab:

„Päranduse õigus paljude neegrirahvaste juures on rajatud ema õigusele; isa õigust nad ei tunne. Vendadeks ja õdedeks nimetatakse harilikult ikka ühe ema lapsi.”

„Mees pärandab oma varanduse mitte oma, vaid õe lastele, kes temale seisavad kõige lähemal.”

Keegi neegrite peamees seletas seda järgmiselt: „Minu õde ja mina — oleme veresugulased, sest et oleme ühe ema lapsed; minu õde seisab samuti kõige lähemas suguluse astmes oma pojaga, sellest järgneb siis, et tema poeg on minu pärija ja kui ma ära suren, saab ta selle linna valitsejaks.”

„Aga teie isa?” küsisin.

„Mina ei tea, mis tähendab: minu isa?” vastas päalik. Kui aga mina talle esitasin küsimuse, kas tal endal lapsi pärandajateks ei ole, vastas ta, — naeru käes vingerdades, et mehed lapsi ei sünnita, vaid ainult naised.

Samasuguse pärimise õiguse leiame ka vana Germaania rahvaste juures. Lapsed ei päri mitte isa, vaid ema vendade varanduse. Varandus jääb ikkagi sinna, kus ema lastega elab, aga kui ta sureb, peetakse vara kodukolde omanduseks.

Hiljemal ajal aga antakse sugukonna poolt naisele abielludes kaasavara ja kui abielu lahutatakse, jääb varandus suuremalt jaolt

mehele. Emaõiguse ajajärgul oli naine perekonnas kohtumõistjaks ja preestriks. „Kui vaba naine orjaga abiellus,“ jutustab Herodotes ühest vanaaegsest rahvast, „said ta lapsed vabadeks kodanikkudeks, kui aga vaba meesterahvas nais võõra naise või orja, jäid lapsed ilma kõigist kodaniku õigustest, sellepeale vaatamata, kui kõrgel astmel see mees riigis ka ei seisnud.“

Vanade Germaania rahvaste juures langes kaks korda suurema karistuse alla see, kes tappis ema, kui see, kes isa kallal saatis korda roima. Iga naine arvati emaks. Kuritöö ema vastu oli suurim vägivald. Rooma kirik vaatas sellele koguni ümberpöörduvalt. Tema seaduste põhjal oli isa mõrtsuka karistusmäär poole suurem ema mõrtsuka omast. Ristiusu tekkimisega langes naise väärtus mitme võrra.

Ka vanad paganausu kombes näitavad naiste suurt austamist. Nii kummardasid egiptlased Isydat — hea viljaandja maa jumalannat; kreeklased austasid Demetriat, roomlased Ceredat, germaanlased Friegat, kui mitmesuguste häduste jumalannat. Muinasaja Themydias seisib kreeklastele isegi pääjumalast Zeusist kõrgemal.

Hiljem eraomanduse tekkimisega hävis naise hiilgeseisukord. Mees kogus omale tööga varanduse, mida ta valitses ise.

Emaõiguse asemele astus isaõigus.

Isaõiguse põhjal oli abielutruudus sunduslik ainult naise kohta. Naine pidi maja järele vaatama ja kui, pereema kasvatama seaduslisi lapsi. Selle juures teda koheldi kui orja. Sellal naise vaimuelu langes rängalt, eestkätt hommikumail. Demosthenes kirjutab juba, et naised võetavat vaid sel otstarbel abikaasaks, et sünnitada seaduslikke lapsi. Mehel lubati vabalt abielutruudust murda.

Abielus ainult naine sai emaks. Sai naine vallaselt lapse, jäi laps õigusteta inimeseks. Ainult Israeli rahva juures, Abrami ajal, loeti väärilaps teistega üheõigusliseks.

Kui orjaneiu ei saand emaks, pidi ta kui ori kõiki lõbustusi kandma. Sellest sugenesid ajajooksul avalikud naised ja löi õitsemata prostitutsioon.

Keeldus orjapiiga oma peremehele andumast, jäi ta eluksajaks tööorjaks, kus tal võeti vabadus, õnn, armastus ja ema õigused. Siit tekkisid n. n. „v a n a d t ü d r u k u d“

Nii sünnitas isaõiguse ajajooksul kolm liiki naised: seadusliku abielunaise, armupiiga ja vanatüdrukku.

Abielu-naine ainult oli austamise vääri-line, pidi aga ka enamasti istuma kodus, „et

teised temast palju rääkida ei teaks“. Laste üle, keda ta sünnitas, jäi tal pärast vähe õigusi järele. Armupiiga oli lõbude osaline ja vaba, aga tal ei tohtind olla lapsi. Vanatüdruk oli kõikidest põlatud.

Sellaseks muutus naise seisukord peaaegu kõikide rahvaste juures, kus isaõiguse kõlblise elu vahetõrje reguleeris. Edasi mõjusid sõjadki naise seisukorda rõhuvalt. Sõjas langesid mehed, naised jäid leseks ja neid sai ikka enam, päälegi toodi vangi langenuid neile lisaks.

Aja nõuded omalt poolt seadsid naisele ette tõkkeid. Pääle abikaasalise truuduse nõuti naiselt ka teravat mõistust; tragil neil oli kõige rohkem lootust mehele saada. Sellele lisaks veel varanduse nõue. Talmudi järele ei loetud seda seaduslikeks abielunaiseks, kes ei toond kaasavara. Pärastpoole hakati iseäranis rikkamaid naisterahvaid valima. Et abielu seaduslikeks tunnustataks, oli tarvis leida varalist naist. Nüüd ei ostnud enam mehed naisi, vaid naised pidi ostma mehi. Endine vaba emaõiguse saadi veel ostmise teel, kuna vabad õigused laste kohta emadel jäid kitsendatuiks.

Mis puutub vaeste naiste kohta, siis omad nad seisukoha teenija tüdruku ja orjapiiga vahel. Nende raske saatuse sundis neid üha enam „kõlvatusse“ langema. Kõrgete ametnikkude armuosalistena oli lõbunaistel kohati suur au, näit. Kreekas: Aspasia kui Perikles'e armuke. Nad võtsid osa ka rahva vaimuelust; rahvas austas neid, laulikud laulsid neile laulusid, kuna seadusline abielu-naine kodus üksilduses närtsis.

Paljud naised, kellele elav vaim sarnast kodusistumist välja ei kannatand, lahkusid meeste juurest ja hakkasid armukesteks. Teised püüdsid emadena endi saatust pehendada ja vaatasid põlastavalt ja kõrgilt lasteta lõbutsejatele naistele.

Rooma naiste seisukord oli esialgu kreeklaste omast parem. Sääli oli ainuabielu maksev, muidugi naiste vähesuse pärast, mida tõestab ka Sabini naiste röövimine. Ema seisab siin ausal ning kõrgel kohal, lapsed ja kõik austavad teda.

Kui roomlased väikesest põlluharijast rahvast tõusid ilmarahvaks, hakkasid rikkamad mehed tööd põlgama. Et orje ja orjapiigad vangidena palju oli kogunenud, jäid perenaised priiks ja ei tunnud töökohustusi. Rikkus ja tööta olek ärritasid kirgi, mille teenimine kasvas päev-päevalt. Mitmetega lõbutsemine astus endise ainuabielu asemele.

Abielu sooviti vähem lapsi. Vaesema rahva juures oli see asi ümberpöörduvalt, nagu

praegugi. Selle läbi tekkis n. n. proletariaat. Kui ajaloolistel aegadel kedagi sooviti häbistada, siis heideti talle ette ta laste hulka.

Sel ajal langes Rooma naine täiesti. Et ennast armastuse lõbudest mitte lahti öelda, siirdusid naised avalikku ellu. See andis neile õiguse ja võimaluse pääseda ka surmanuhtluse eest, mis ootas seda, kes abielu truudust murdis.

Ristiusu tekkimisega hakati võitlema prostitutsiooni vastu, kuid sarnaste abinõudega, mis prostitutsiooni aina levitasid.

Abielulinegi armastus tunnistati usu poolt laicmas mõttes patuseks. Katoliiklaste lastiste haudade juures räägitakse tänapäevgi veel matmise sõnu: „Patu sees said sa sünnitatud,“ sellele vaatamata, et kirik abielu olemuse tõstab kõrgema pühaduseni!

Nõnda õpetas katoliku kirik suguliste kirdge surnamist, ja keelas preestritele ning munkadele abiellu astumise täiesti. Selle läbi tekkis suur osa vabu naisi. Need naised läksid kas rüütli lossidesse või kloostritesse, ja need varjupaigad muutusid lõbumajadeks.

Kõrgetes lossides ehk lossitornides istusid härraste naised oma tütardega ja lähemate teenijatega ning tegid käsitööd, ketrasid, õmblesid ja kudusid... Paljude vanade

hauakivide päält võib veelgi mälestuskirju leida: „ta oli aus naine ja ketras ketrust!“

Ent sel ajal, kui naine vagusalt lossis elas ja ketras, sõitsid nende mehed, lossiomnikud, vürstid ja hertsogid oma armukestega võitlusele, riigipäevale ehk jahile. Paljud naistest olid sunnitud puuduse tõttu ehk vägivallaga härrastega ühes käima, teised tegid seda vabade südamesoovide järele, et „armastatud rüütliga tema sõidu ohtu jagada“. Selles vabas armastuses peitus tihti palju hingelist mehisust ja eneseohverdamistki.

Kultuur-ajalugu esitab meile palju sellaseid nähteid. Saksamaa oli esimesena kohaks, kus avalik elu suurel viisil lõi lõkkele. Seadus ei suutnud kuidagi prostitutsiooni vastu võidelda. Lõppeks asutati kohad, mida hakati nimetama „kannatuse majadeks“. Neisse paigutati naised, et nad ilmaga enam kokku ei puutuks. Aga kirdge leidis omale uued pääseteed.

Meiepäevane naine aga on jõudnud igatsetud vabasse enesemääramise seisukorda, kus ta võib oma naiselikkusega patustada nii palju kui soovib, ilma et ükski mees seda hellitatud olendit ta aupaistuses tohiks puudutada.

T. M.

Kalevipoja seikluste jälgi.

Porkuni-Assamalla.

Loodusest kaunistatud maakohti on Virumaal terve rida. Tähtsamad ja ilusamad neist oleksid: Ontika Viru rannas, Viitna järved, Punamäed, Neeruti järved ja Porkuni-Assamalla.

Viimane ülalpool nimetatud Virumaa ilusatest kohtadest tuleb tihti ette meie rahvaluules, samuti ka ajaloos.

Porkuni vald asub Väike-Maarja kihelkonnas Virumaal, ligi 7 klm. Tam-salu jaamast loode pool. Kalevipoja ja ajalooliste mälestuskohtade suhtes on ta esimene Virumaal. Rahvaluulega seotud on eriti Assamalla küla ümbrus. Nii on Porkuni lossist ligi 3 kilom. idasse, suur kivihunnik, mis vanal ajal vahitorniks olnud. Siit algavad paaris augud, kaks meetrit läbimõõta ja 1½ meetrit sügavad, poole ja veerand kilom. järgi paar, mida Kalevipoja hobuse jälgedeks nimetatakse, ja mis kuni Assamalla küalani ulatuvad, kuhu hundid kord Kalevipoja

ruuna murdsid („Kalevipoeg“ VIII. 850—870).

Kalevi ruuna sadula kadumise kohaks on Assamalla külast ligi kilom. Kadrina jaama poole mineva tee ligidal, kena lepa ja sarapuu põõsastega kaetud mäekene, mida varemalt „Sadula“ mäeks kutsuti, aga hiljemal ajal „Salumäeks“. Küla ees on madal, niiske heinamaa, mis Kalevipoja hobuse nahast olevat tekkind. Paari ruutkilom. soo lõpeb keskmise künkaga „Maksamäe“ nime all tuntud, kuhu hobuse maks olla maha jäänd. („Kalevipoeg“ VIII. 858). Rahvajutu järgi olevat Assamallas sakslaste tuleku ajal Virumaa pealinn olnud, s. o. suurim teistest. Sellepärast olevat ka tema juures suuri lahinguid löödud, nagu seda jutustab „Kalevipoeg“ (XVII. 197), et Assamallas hangusid kümmetuhat kooljakeha ja Kalevipoja hobu ujus vaenu vereojas, kõhust saadik kontidessa. Praeguses Assa-

malla külas on üle 60 talu ja nii mõneski neist elatakse jõukalt. Rohkem vaatamisväärseks tuleb pidada, eriti looduse ilu poolest

Porkuni lossi varemeid.

Ajalooliste andmete järgi olevat Porkuni (Borkholm) Taani kuninga poolt 1281 a. Tallinna piiskopile Simeon von der Borgile igaveseks ajaks „lauamõisaks” kingitud, kes selle oma suvituskohaks muutis ja jõe saarele 1479—1482 uhke lossi ehitas. Johan Hirmsa sõjalased lõhkusid 1560 a. lossi ära ja 1561 a. võttis Rootsi väepäälük Klaos-Kristensen Porkuni lossi ja mõisa piiskopilt, ning see sai viimaks Rootsi kroonu mõisaks. Hiljem sai Porkuni Riia

abikuberner M. v. Essenile, kelle pärijate käes ta oli kuni meie maa reformini. Praegu on Porkuni mõisa lossis kurttummade kool. Lossist lõuna poole asub vanaaegne matusekoht, kuhu ka lossi asutaja olla maetud, matusekohta kutsutakse „Kabelimäeks”. Vanu mälestusi toovad vaatajas esile 9-võlvilised silla rusud, kust vanal ajal oli ainuke lossi viiv tee. Jõe suust on põiki läbi jõe käind salatee püsti jõkke taotud tammepalkidest. Lagunevad varemed muutudes mullaks ja nendega ühes vaibuvad mälestused meie kurvast minevikust. Varemeile on targand uus elu ja uued nõuded . . .

Arnold Liiv.

Jõulumaastik, milline ta tänavu pole.

Elurõõm ja tervis.

Häätuju — parim ravi.

Kes häätujuliselt ja muretult elust läbi läheb, see ei ela mitte ainult targasti, vaid ka tervelt!

Häätujuline olla hommikust õhtuni, õhtust hommikuni! Juba kohe pääle virgumist ei tohi peegel meile näidata nurisemat, mossis nägu, vaid naeratavat näolappi; siis on päev alatud õieti. Riietumisel laula ja vilista, siis eineta rahus ja mugavuses. Kümme minutit varem, kui teelikult tarvis oleks, mine tööle, et juba hiljaksjäämisega mitte tuju rikkuda terveks päevaks.

Õieti jaotatud töö ja puhkuse juures jätkub kõigiks aega. Kes sihitult siiasinna rabab, saavutab elus raskusi, mitte rõõmu.

Häätuju ärgu jätku meid kunagi maha. Isegi siis, kui uinume, peaksime alla suruma igasugused kurjad mälestised, kõik mured ja norud. Hääde mõtetega heidetagu magama, seega kergendame öörahu. Asjad, mis meie aju okkupeerisid viimaks, lähevad sageli üle unenägudesse. Sellepärast on rõõmus meel ka parim vahend uneta oleku vastu. Ei lase meid öösel siiski üks mõte magada, tükivad esile vastu tahtmist asjad, milliseid parem lahendada päeval, siis — voodist välja! Öölaual olgu pliiats ja märkmete raamat käepärast. Mõningate sõnadega üles tähendada, mis sind vaevab, olgu see mõni toiming, mis oled teiseks päevaks ette võtnud, või mõni hää idee. Pää on jälle vaba — heidad rahulikult ja naeratades teisele küljele ja uni on jälle kohal.

Ja siis: naeru mitte kunagi unustada! Naer on äärmiselt terve ajaviide kehale, ta on üks parimaid seedimisvahendeid; ta tuulutab kopsu, kiirendab ja parandab gaaside vahetust meis. Naermine on südame võimlemine, suurepärane täiendus kõigile muile võimlemis- harjutusile. Kui üks meile lähedalseivaist isikuist põdes rasket haigust ja esimest korda jälle südamest naerab, siis käib ta käsi hästi. Aukartus seepärast kunstnikkude ja kirjanikkude ees, kes suudavad meid naerma panna; nad hoolitsevad seega ka meie tervise eest. — Mitte asjata ei ütle rahvasuu: „See läheb ainult naerust paksuks.“ —

„Ära võta elu liig tõsiselt“, nii tahaksime manitseda kõiki. Eriti praegusel gripi ajajärgul peaks meeles peetama seda manitsust. Igast küljest soovitatakse ettevaatus- ja kaitseabinõusid. Päril arad ja ettevaatlikud tahaksid meeleldi end eraldada tervest ilmast, et aga takistada gripi pisilaste sissepääsu kehasse. Lõppeks saab see esijoones gripi, kes hoidub igast pisemastki tuuletõmbest, kes mähhib end päälääst jalatallani villasesse ja topib võimalust mööda isegi suu ja nina kinni.

Ainult mitte üleliigset kartust bakteriate ees! Need on enamalt jaolt hääsüdamlised loomakesed, samuti kui nende suured onupojad — metsloomad: Nad hammustavad vaid siis, kui neid ärritatakse. Kes lõvile kartuseta vastu astub ja tiigrile julgelt silma vaatab, selle eest pagevad metsloomad. Nii on lugu ka bakteriatega. Nad jälgivad meid siis kõige meelsamini, kui pageme nende eest, või kui nad leiavad üles meie nõrga külje.

Mis peaksid tegema siis arstid ja haigeravitsejad? Ei oida, jumalale tänu, kaugeltki veel mitte haige, kui kantakse enesega või eneses haiguse tekitajaid. Kõikjal, kus on inimesi, on ka baktereid. Mõne aja eest korraldati Pariisis teaduslikke uurimusi bakteriate arvu kohta õhus. Selle tagajärjel leiti ühe õhtralt külastatava kunstigalerii ruumis 14 miljonit pisilasi. Üks liikumisrikkaid tänavaid sisaldas teatud õhu üksuse juures, mis võeti uurimuse aluseks, Juulikuu hommikul 398 ja õhtul 10.300 bakteriat. Sarnase pisilaste hulga juures oleme võime tud isegi igasuguste desinfektsioonvahenditega.

Peab tegema sõprust bakteriatega, või viima nad vähemalt nii kaugemale, et nad kaotaksid vaenulikkuse meie vastu.

Aukartust tervishoiu eest; võlgname lõpmata palju sellele moodsale arstiteaduse harule. Kuid loobugem üliühgieenist! Väiklasel hirmul haiguste ees ei ole mingit ühendust hügieeniga. Ettevaatust, ent mitte hirmu!

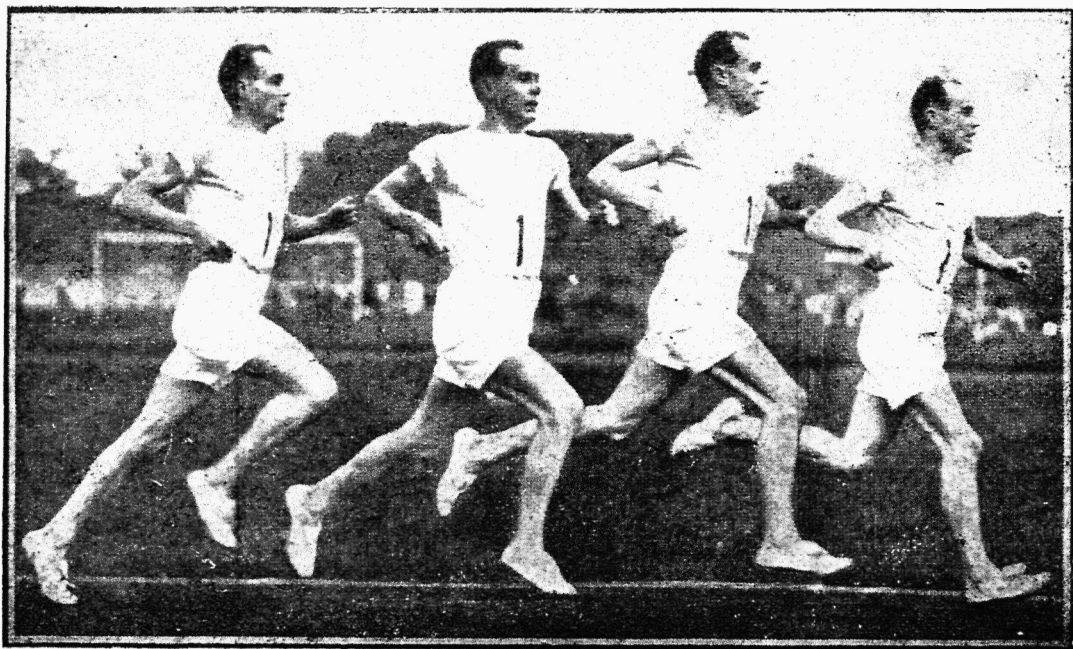
Selline hool armsa mina eest viib elu-eitamisele. Tõsised haiged — võib olla tahab seda häätähtlik loodus — võtavad elu palju kergemalt kui nii mõnigi terve,

kes omast elust peaks rõõmu tundma. Meil jookseb nii mõnigi ringi, kelle käsi käib haruldaselt hästi; kuid ta on aga kunagi midagi lugend vähjatõvest ja elab nüüd alalises hirmus, et ta kehas peitub ja kasvab vähk. Teda huvitavad kõik nõuanded, mis on hangitud vähja kaotamiseks. Ta loobub joomisest, suitsetamisest, ei puuduta toite, mis keegi kunagi on keelatud. Lõppeks langeb ta kokku ja huk-

veel ühel hääl päeval mõne trükivea pärast.”

Kui toredasti pilkab sarnaseid enesele hädasohtlikke raamatukoisi Jerome K. Jerome omas raamatus: „Kolm meest paadis”, mis kuulub lõbusaimate teoste hulka maailmakirjanduses.

„Ühel sõbrust on nohu ja ta läheb rii-giraamatukogusse, et informeerida end võimalikult täpsalt oma haiguse üle. Ta

Nii peab jooksuma

kub. Ent mitte vähjast, vaid hirmust vähja ees.

Keegi teine on kuulnud kord, et haigused võivad joogiklaaside kaudu edasi antud saada. Ta istub mugavalt oma ilusa õlleklaasi ees ja enne, kui joob esimese sõõmu, millest juba ette tunneb rõõmu, võtab ta ja pühib oma enam-vähem puhta sõrmega klaasi veere puhtaks, et end nakkavate haiguste eest kaitsta. See on ju otse meeletus! Sellised isikud ei saa kunagi elust õiget mõnu tunda, sest nad otsivad ja ootavad alaliselt valusid ja kannatusi, milliseid loevad kokku igasugu populaarseist ja teaduslikest raamatuist, ning raskendavad seetõttu oma vaimlist seedimist. Sarnastele isikutele ütleb üks kuulsaid arste: „Mu armas, teie surete

lehitseb pääliskaudselt mingit arstiteaduslikku raamatut ja uurib muide ka teisi haigusi. Ta loeb oma pulssi, uurib südame- lööke, vaatab keelt ja silmi peeglis. Järkjärgult leiab ta endas pea kõigi haiguste tunnuseid. Ta on peagi veendund, et ta põeb juba kuude kaupa närvipalavikku, ilma et endal oleks aimu olnud sellest; et tal on Brighti neeruhaigus — olgugi nõrgal kujul. Ka reumatismi idusid on temas tekkinud enese teadmata, sõnaga, tal on kõik haigused pääle lapsevoodipalaviku.

Huvitav juhus arstidele, ühte isikusse on koondund terve haigemaja! Tervena, õnnelikuna mehena astus ta lugemistuppa, murtud, viletsa patsiendina lahkub ta säält. — Ta läheb arsti juure, kirjeldab talle kõiki omi valusid. Tark mees vaatab

ta läbi ja ulatab talle rohusedeli, mille ta viib avamata lähemale apteekrile. Apteeker annab talle retsepti tagasi ja ütleb: „Sellise rohusedeliga saaksin aidata teid ainult siis, kui mul oleks suurepärase köök”. Retsept kõlas järgmiselt: Üks beefsteak poole liitri õllega iga kuue tunni takka, neljatunniline jalutuskäik igal hommikul, täpselt kell 11 süngi. Ja nota bene: Ära topi oma pähe asju, milliseid sa ei mõista!” —

Ta järgnes sellele eeskirjale ja sai sel kombel, nagu ta ütleb, päästetud surmast!

Arstid ei tohi muuta oma patsiente eluvõõraiks, nad ei tohi neist teha erakuid. Nemad, kes igapäev näevad niipalju viletsust, võivad vaid soovitada: Maitse elu, kuni su käsi enamvähem hästi käib, tunne temast rõõmu ja — ära vihasta ta üle!

Pahameel on koirohu tilk meie õnnekarikas, ta muudab elu kibedaks. Ärritamine teeb meid närviliseks, rikub meie mugavustunnet ja hävitab tervist. Ärritame end nii mõnigi kord, kui jõuame liig hilja tööle; kümme minutit varem tõusta ja jõuame õigeaks ajaks. Pahandume, kui tuleb liig kaua oodata telefonikõnet, ja söimame vaest, tööga koormatud naisametnikku, kes on sellega kahjuks harjund juba. Teeme seda kord teisiti! Võtame toru selle mõttega, et püüame olla eriti lahke ja kannatlik, ja meid teenitakse meie suureks üllatiseks haruldaselt hästi ning asjatu ärritus jääb tulemata.

Võitlus pahameele vastu on hügieeniline, kahjuks liig hooletsusse jäetud vajadus. Mitte alati ei kahanda kehalisi ja vaimlisi võimeid tujukus, hüsteeria, vaid sageli väsimus. Paljude uute ravimismeetodite sihiks on kõrvaldada kehalisi raskusi hingeliste vahenditega. Samuti võib hingelisi rikkeid, mis end sageli väljendavad tujukuses ja ärritatavuses, kehaliste jõudude abil kõrvaldada. On tõestatud, et halb tuju mõjub tervisele kahjulikult. Meeleolud mõjuvad silmapilk sapi värvile ja rohkusele. Ärrituse juures tõmbuvad sapikanalid kramplikult kokku; sapp muutub tumedaks ja paksuks, levib kehas laiali ja läheb verde. Seega võib sõna tõsisel mõttes vihastada roheliseks ja kollaseks.

Sellepärast ei maksa kasvatada raske-meelseid inimesi, kes elu, s. o. tegelikult enda auväärset isikut, liig tõsiselt võtavad. Haletsemisväärt on sellised inimlapsed, sest nad röövivad endalt ettevõttega igasugu elurõõmu. Need on halvaimad kleptomaanid, kes varastavad iseennast.

Rõõmus meel on meile kõigile hüveks. Istub majaproua majapidamise muredega lauda, kuna majahärra loeb pahatujuiselt lehte — supi juures perekonnateateid, aiavilja juures murdvargusi ja magusa söögi juures poliitilisi juhtkirju: sarnase laua ääres süüakse erutust ja muret toitudega koos organismi, need toovad hiljem esile ainult seedimisrikkeid. Just söögiga ega del, mil võtame enesse kõik, mis vajame keha ja vaimu virgutamiseks, peab säilitama rahulikku, mõõdetud ja rõõmust meeleolu. Süüa ja sääljuures norutada ning kakelda, ja isegi ebaseaduslikud ärilised mõtted, ei vasta häätujuisuse tervishoiule. Pigemini keerake gramofon üles ja laske tal mängida teie lemmikviise: see viib mõtted teisale ja kergendab seedimist.

Mitte ainult leetrid ja sarlak ei ole nakkavad, vaid ka halb meeleolu. Vaimu väljendised on sama mürgised kui arseeniku või elavhõbeda aurud. Halb tuju, viha oma enese saatuse vastu, võõra õnne kadetsemine, on asjatu jõuraiskamine, on mõttetu nagu igasugune muu pessimist.

Pessimismi ei saa arstid patsientide juures kuidagi kasutada. Kõik nende töö on asjata, kui haige ei tunnusta üldse eluväärtust. Iga inimese elus peab mõnuni ületama norgtunde. Maailm on ju, kui meie elu mitte väga tõsiselt ei võta, ikkagi omast kohast mugav küllalt.

Ilme terve optimismi, ilma paremuse lootuseta ja elurõõmuta on ka kõik arsti vaev asjatu. Arstid, kui elu-jaatamise esivõitlejad, on võtnud arstimisvahendite hulka elurõõmu. Iga edusamm arstiteaduses, mis kergendab haige seisukorda, rühub selle eesmärgi poole. Kes säeb omale sihiks sarnase optimistilise ilmavaate, leiab isegi kannatusis ja haigusis midagi rõõmustavat ja elamisväärtuslikku.

Tants vabas õhus.

Inimese igatsus vabaneda igapäevaseist muredest, hõljuda Jumala vabas looduses, tantsida ja hüpata — see igatsus on igivana ja inimlapsele külge süündind. Kuid rohkem kui kunagi varem meie aeg nõuab sellist vabanemist maisest raskusest ja võib olla oleme alles nüüd vast tõsiselt küpseks saand kõigile neile tegevusharudele, mis nõuab meie keha. Pärast pikka suikumisaega on meis uuesti tärnand huvi arendada neid jõude, mis peituvad meie kehaliikmeis.

Ehtsa hellenismi tunnustamine, meie klassikute uushumanism, Nietzsche eluäratavad mõtteterad, *Isadora Duncani* nüüd juba ajalooliseks muutund ülesastumine, kogu noorsooliikumise värsked tuksatused ja lõppeks esihoones uuemate ja uusimate rütmilis-tantsuliste koolide ja *Jacques-Dalcroze'i* kui ka *Mary Wigmani* gruppide süstemaatilised õpetised ja tegevus: kõik need ideed ja isikud on teed valmistand ja seemet külind uuele „rahvatantsule“ kõrgemas mõttes, milliseks ta kujuneda võiks ja loodetavasti ka kujuneb: rahvatants kui uute elumõistete ja -tunnete väljendaja, tants, mis vaatamata igasuguseile parteidele, peaks saama tõeliseks ja mõjuvaks.

Sarnane kehaline tunne on kõigil aegadel, kestes aastatuhandeid, alati siis olnud tegevuses, kui inimisik end tugevana tundis, kuid samal ajal ka valmis oli teenima suuremaid hulka. Vaatleme vaid kreeka kultuuri õitseaga Periklese ajajärgul, mõtleme edasi

13. sajandi gootikale, Itaalia renessansi ajajärgule, Saksa- ja Prantsusmaale või võimsale *Rubensi*-aegsele barokkile 17. sajandil Flandrias: siis on meil küllalt eeskujusid ja näiteid selleks, mille pooldest on meie ajajärk puudulik ja kehv — ainult Venemaa on kõndind alati teises suunas.

Kehaliste liigutuste vabadus ja rütmika nõuab aga ka väliselt ruumiahelaist vabanemist. Nagu võimlemine ja kehalsed harjutu-

õekesed Elli ja Kati Bittergid õhutantsus.

sed ikka enam ja enam on tarvitand keha arendamiseks umbse toa ja saali asemel *stadioni* või *mereranda*, nii peab ka tantsu võimalust mööda välisõhus harjutama.

Kui egiptlased ja kreeklased võisid läbi viia omad tantsud, olid need siis talupojalik-rahvapärased või seotud usulise kultusega, *vabas õhus* või lahtisel *areenil*, siis ei tarvitatud hiljem ka suurte avalikkude rahvatantsu etenduste aegu kinniseid ruume, kuigi Põhja-Euroopas kliima suureks takistajaks oleks võind olla. Vastuoksa: meil on olemas nii mõnigi kirjalik või pildilik tõendus, et ka keskajal kuni baroki ajajärguni suured kiriklikud kui ka kuningliku õue juures peetavad tantsuetendused ja peod peeti meelsamini lahtise taeva all, — kirikuesisel, turul või linnavärvate ees, kuna lavatantsud isegi mõnikord vabaõhulaval mingis pargis aset leidsid.

Lõikuspidude, pulmade, kirikupühitsemiste ja munde sarnaste juhtude puhul etendavate *talupojatantsude* juures, mis püsivu-

sega ja innuga harrastatud igalpool veel praegu, oleks vaevalt vaja mainida, et nad võimalust mööda väljaspool maju aset leidsid, kas külapärna all või kõrtsi ees. Seega on need arvurikkad hollandi ja vlaami talupojatantsude maalid „vabas õhus“ päris kindlasti elavate inimeste järgi maalitud. Samuti on ka mütoloogiat käsitavad tantsu-steenid ja bakhanaalid, milliseid maalisisid Tizian ja Rubens, kui ka Botticelli „Kevade“ kolm graatsiat, arvatavasti ühendises tolle-aja tegelikkude tantsuetendustega.

„*Õhk ja valgus*“ — moodsa hügieeni seisukohast igale eluavaldisele ammugi korduvalt vajalikuks tunnustatud esemed—on nüüd vallutand ka tänapäeva tantsu piirkonna. Sest nii vajalik, kui on tantsuetenduse juures kunstlik raam, et saavutada efekti ruumis, seda mitmekesisemad võimalused avanevad vabas looduses mõiste väljendamiseks, mis on tants ja tantsija, kui lahtine taevast ja roheline maastik, meri, järved ja mäed kujundavad lõpmatu tagaseina.

Mass-tants.

Pulm.

Mihail Zoštšenko huumor.

Muidugi, Volodjka Zavituškin veidi kiirustas. Oli sarnane patukene.

Volodjka, võib öelda, ei olnud õieti vaadelnudki oma mõrsjat. Tõtt öelda, ta ei olnud näind teda kunagi isegi kübarata ja mantlita. Sest, kõik tähtsamad sündmused hargnesid tänaval.

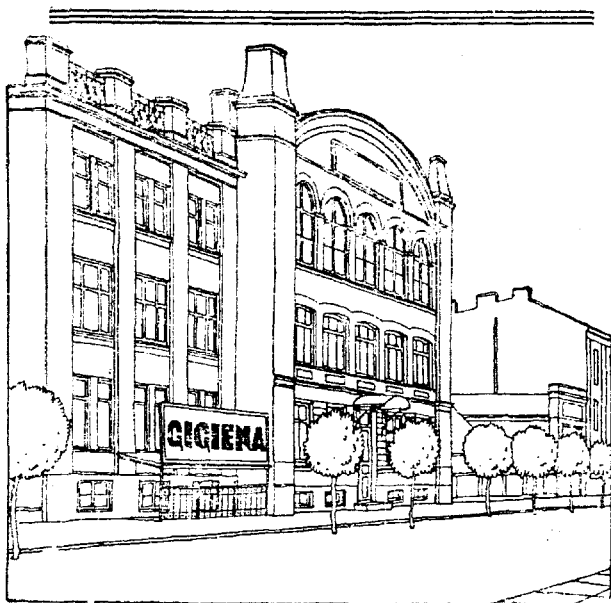
Ja et viimsel silmapilgul enne pulmi Volodjka Zavituškin käis oma mõrsjaga

ta ema juures end esitlemas, siis esitles ta end riides. Eestoa. Nii öelda, püsti jala pääl.

Ent tutvus Volodjka Zavituškin oma mõrsjaga trammis.

Istub ta trammis ja äkki näeb, ta ette kerkib üks neiu. Sarnane päris kena neid, korralik. Talvepalitus.

Ja seisab seesama neid omas talvepali-

Eeskujulik pesumaja ja keemil. puhast.
„G I G I E N A”

Narva mnt. nr. 6-a, Hollandi tän. 12, omas majas.
Telefon 308-50. Asutatud 1910. a.

Kuidas puhastatakse ja pestakse tüllist eesriideid ja kardinaid.

Kardinad ja eesriided keeratakse rulli ja köidetakse nõoriga kokku, et nad rullist lahti ei hargneks, pannakse laia puust või tsemendist pali sisse, mis täidetakse ööseks külma veega. Hommikul valatakse must vesi ära, pigistatakse kardinad suuremast veest ja valatakse pali uuesti toaseisnud veega täis. Vahepeäl sulatatakse seebijuured kuumas vees, pigistatakse kardinad veest kuivaks ja pannakse kuumasse seebivette, kus ettevaatlikult pestakse kätega. Seepäälle pannakse kardinad lina sisse või selleks eriti valmistatud kotti, kuid mitte liig kokkusurutult, ja pannakse katlasse keema. Pärast keetmist võetakse kardinad välja, kuna järeljäänud seebivesi tarvitatakse köögi- ja muu kulu- ning rohkem määrinud pesu niisutamiseks ja esmakordseks pesemiseks. Nüüd pannakse kardinad kuumasse vette, kus 2—3 vee sees ainult pöörates loputatakse niikaua, kui vesi on seebist täiesti puhas, asetatakse tsentrofuugi ja väänatakse viimse tilgani kuivaks. Sinetada ei ole vaja. Riputatakse üles keppidele, mitte nõõridele, ja kuivatatakse. Kepil kuivad kardinad kiiremini ja sirgelt, kuna nõõril tõmbuvad loogu.

Järgneb.

tus Volodjka ees ja hoiab kinni rihmast, et kaasreisijad teda ümber ei lükkaks. Kuid teise käega surub pakki rinna vastu. Ja trammis on muidugi rüselemine. Seista, otsekohe öelda, ei ole hää.

Vaat Volodjka kahetseski teda.

— Istuge, sõnab, ühele põlvele, ikkagi kergem sõita.

— Kuid ei, sõnab, merssi.

— No nii, ütleb, andke siis pakk. Pange minu põlvedele, ärge häbenege. Ikkagi kergem seista.

Ei, näeb, pakki ka ei anna. Vast kardab, et ei oska hoida. Või muudki veel.

Vaatas teda Volodjka Zavituškin veel kord ja oli otse vaimustuses.

— Issand, mõtleb, millised armsad näit- sikud sõidavad trammis.

Sõidavad nii kaaks peatust. Kolm. Neli. Lõppeks, silmab Zavituškin — neid rühib väljakäigu poole. Ka Volodjka tõusis. Siin väljakäigu juures, tähendab, nende tutvus toimuski.

Tutvusid. Läksid koos. Ja nii neil see hargnes kõik ruttu ja kuludeta, et kahe päeva pärast Volodjka Zavituškin tegigi talle ettepaneku.

Oli tüdruk kohe nõus, või ei, ent kolmandal päeval nad läksid perekonnaseisu ametisse ja kirjutasid end järjekorda.

Registreerisid end ZAGS'is ja pärast registreerimist hargnesidki pääsündmused.

Registreerimise mõödudes läksid noored emakese korterisse. Sääl muidugi täeline segadus. Kaetakse lauda. Külalisi palju. Ja üldse, perekondlik suur-sündmus — oodatakse noori.

Ja mingisugused daamid ja kavalerid askeldavad toas — asetavad lauale nõusid ja tõmbavad korke pudeleilt.

Kuid oma noore kaasa Volodjka Zavituškin kaotas silmist juba eestõas.

Nagu vihuti ümbritsesid teda kohe igasugu mammid ja sugulased — hakkasid teda õnnitlema ja tuppa vedama.

Viisid ta tuppa — vestlevad, suruvad kätt, küsitlevad, millisesse, nõnda öelda ühingusse kuulub.

Ainult näeb Volodjka — ta ei mõista, kus on ta noor naine. Näitsikuid on toas palju. Kõik keerlevad, kõik askeldavad, no kas või löö maha, ei taipa.

Issand, mõtleb Volodjka, ei ole juhtund minuga veel säärast. Milline on siis neist minu noor kaasa?

Hakkas käima mööda tuba näitsikute seas. Tikkus kord ühele, kord teisele lähe-

dale. Kuid need peatuvad võrdlemisi vastu tahtmist ja ei näi tundvat erilist rõõmu.

Siin Volodjka ehmus isegi veidi.

— Vaat, mõtleb, milline rumalus — ei leia naist.

Kuid nüüd hakkasid sugulased temale vaatama kõõrdi — mida see noor naise-mehe hulgub kui hullumeelne ja tikub kõikide neidudele ligi.

Peatus Volodjka ukse juures ja seisatas täiesti nõutult.

— No tänan, mõtleb, praegu istutakse laua taha. Siis, võib olla, selgub midagi. Kes minuga istub, see tähendab ongi.

Kui ometi, mõtleb, too heledajuukseline istuks. Aga muidu, Jumal teab, määratakse mõni koletis kraesse — ela hiljem temaga.

Samal ajal külalised hakkasid istuma lauda.

Mamaša jumalanimel palub oodata veel veidi — mitte istuda. Ent külalistel pole pidamist — muudkui tormavad õgima ja jooma.

Nüüd Volodjka Zavituškin veetakse aukohale. Ja tema kõrvale üheltpoolt asetatakse tüdruk.

Vaat, mõtleb, milline. Otsekohe, mõtleb, mitte inetu. Ilma mingisuguse kübarata on ta isegi kenam. Nina ei eraldu nii näost.

Tunnete külluses Volodjka Zavituškin valas enesele ja temale veini ja kippus õnnitlema ja suudlema.

Kuid siin hargnesidki suurimad sündmused.

Kostsid igasugu kaebed ja nuuksumised.

— Vaata, — karjutakse, — küll on see vast sunnik. Kõikidele tikub ligi. Noor naine ei ole jõudnudki veel istuda lauda — ehib end alles, kuid tema harjutab juba teisega.

Nüüd algas alles täieline segadus ja möll.

Volodjkal, muidugi, oleks kerge olnud kõik pöörda naljaks. Ent ta haavus liiaks. Üks sugulasi tõukas teda pudeliga kuklasse.

— Ah, peni teid mõistku! Asetavad lauda igasugu eitesid, ja mina tehku vahet.

Nüüd ilmus mõrsja valges rüüs. Ja lilled olid külje pääl.

Uuesti muidugi nuuksumine, nutt ja hüsteerika.

Hakkasid, muidugi, sugulased Volodjkat korterist välja ajama.

Volodjka ütleb:

— Laske ometi süüa. Hommikust saati, ütleb, söömata.

Kuid sugulased haarasid Volodjka ja paiskasid trepile.

Järgmisel päeval Volodjka Zavituškin pärast tööd läks kodanikuametisse ja las kis end lahutada.

Sääl ei imestatud isegi.

— Seda, öeldi, juhtub, pole viga. Praegusel ajal, ütlesid, see kuulub asjakäiku.

Nii ta lahutatigi.

Anekdoote.

Laulukunstniku tujud.

Laulja Caffarelli, üks silmapaistvamaid koloratuurlaulu rajajaid, kelle hääl omas võrratu kõlavuse, oli ülekülvatud rahaga ja austajate kiidulauludega. Ta omas teemante ja väärtasju üle kahe miljoni liiri väärtuses. Kuulsus ja rikkus muutsid ta aga seevõrt upsakaks, et ta ülalpidu küünis meeletusteni!

Caffarelli laulis kord Lui XV juuresolekul ja kuningas saatis talle lugupidamise täheks väärtusliku kuldtoosi.

„Mis?“ küsis laulja annetise üleandjalt, „kuningas saadab mulle ainult selle toosi? Pidage see ese omale. Mul on siin neid kolmkümmend, mis kõik on rohkem väärt kui see. Ja, kui toos sisaldaks vähemalt kuninga näopildi!“

„Mu härra!“ vastas tooja, „oma näopildi annetab Tema Majesteet vaid saadikuile ja käskjalgadele.“

„Pah!“ hüüdis täipuhutud laulja, „siis lasku neid enesele ette laulda.“

Kui kuningas kuulis sellest, naeris ta Caffarelli kasvatamatuse üle ja jutustas asjast kroonprints abiikaasale, kes oli vaimustatud lauluharrastaja. See kutsus kuulsat laulja enese juure, annetas talle väärtusliku kalliskivi, kuid ühtlasi ka *reisupassi*, kusjuures ta kerge irooniaga tähendas: „Pass on allakirjutatud kuninga enese poolt, kuid kasutage teda ruttu, sest ta on maksev ainult kümme päeva!“

Kuid sarnaste õrnade abinõudega ei saand painutada Caffarelli iseteadvust. Seda tões-

Naisterahva rätsepmeister **J. A. RAAG** on ainukene Eesti rätsep, kes ametialal talutarest kuningakojani jõudnud. Pühitseb lähemal ajal oma 45-a. ametijuubelit. Praegu omab töökoja Tallinnas, Lai tän. 6.

tab ta ülalpidu, kui ta jõudis Rooma. Sääls kutsus kardinal Albani ta oma paleesse, kus ta pidi laulma linna kuulsamate perekondade juuresolekul. Caffarelli lubas tulla ja saatis oma noodid sinna. Suurde pidusaali kogunes määratud tunniks valitud seltskond ja kõik olid täis ootust, et kuulata kuulsat laulikut. Kuid aeg möödus ja keegi ei ilmund. Kui kardinal Albani saatis käskjala kunstniku korterisse, leiti viimane öökuues ja öökingades eest.

„Kuid tema auväärus ja Rooma esimesed kodanikud ootavad teid!“ hüüab käskjal hämmastunult.

„Ah, see on kaunis kahetsemisväärne,“ vastab laulja, „kuid ma olen asja täiesti unustanud. Öelge tema auväärusele, et ma palun end vabandada. Mul ei ole ka põrmugi tuju laulmiseks. Ja siis, näete, peaksin ma veel tualetti tegema. Seega, nagu ütlesin, teinekord häameelega!“

Kui käskjal seda Caffarelli häbematust teatas kogunenud seltskonnale, oli hämmastus suur. Kuid kardinal Albani oskas end ai-

data. Tema õuemeister pidi istuma söidukisse, neli tugevat hobusepoissi temaga ühes.

Saadetud sarnaseist ihukaitsjaist, astus õuemeister üllatunud laulja juure sisse ja ütles lühidalt ja kindlasti: „Mu härra, tulete minuga otsekohe, nii nagu olete, kardinali juure!“ Laulja tahtis vastu tõrkuda, ent kui hobusepoisid tegid näo, nagu tahaksid nad kaasa aidata, astus ta imestunult ootavasse söidukisse.

Niipea, kui nad jõudsid pärale, pidi Caffarelli öökuues ja öökingades hiilgavasse saali astuma, kusjuures ta saatkond ta juurest ei lahkund. Kohmetund kunstnik kogeldas mõne vabandussõna, kuid keegi ei vastand talle, sügav vaikus valitses ümberringi. Ta viidi orkestri juure, kus ta noodid olid lahti löödud, astus pulti ja otsekohe algas orkester ta aariat.

Nüüd pidi ta tahes või tahtmata laulma, ta võtab end kokku ja ta laul on ilusam ja sulavam kui kunagi varemalt. Kui ta lõpetab, plaksutab seltskond vaimustuses käsi: „Braavo, Caffarelli, braavo!“ Aga juba seisavad viis meest jälle sääls. Teda sunnitakse minema eestuppa, kus õuemeister sõnadega: „Võtke seega vastu tema auvääruse tasu oma annete eest!“ talle ulatab väärtusliku rahadega täidetud toosi.

Vaevalt on kunstnik jõudnud pomiseda tänu, kui ta piinlikud saatjad hüüavad korraga: „Võtke vastu seega tema auväärset tasu oma kasvatamatuse eest!“, ja nende sõnadega saab õnnetu laulja igalt hobusepoisilt paar tublit jutti ratsapiitsaga üle turja.

Kui seltskond saalis kuulis kunstnikku söimavat ja karjuvat, kordus pilkav käteplagin ja hüüded: „Braavo, Caffarelli, braavo!“

Järgmisel hommikul kõneldi Roomas, et kardinalid on tublimad tujude taltsutajad kui Prantsusmaa kuningad.

Elukardetav.

Montöör lõpetas traatide panemise, ka kontakt asub juba seinal. Nüüd on vaja vaid ühendada traadid. Pagan võtaks! Kus on positiivne, kus negatiivne poolus? Kiirusega on mees unustanud tunnusemärgi. Sekund viivitamist, siis ütleb ta: „He, Charly!“

Õpipoiss ilmub.

„Pista oma sõrm sinna sisse! ... Nii ... Sa ei tunne midagi?“

„Mitte midagi,“ vastab Charly.

Ja hää elektrik hõiskab: „Ma ei teadnud, kas see oli õige traat!“ ... Aga ära puutu nüüd teist ... muidu oled otsas!“

Kodumaa tööstus ja kaubandus.

Naised töösturitena.

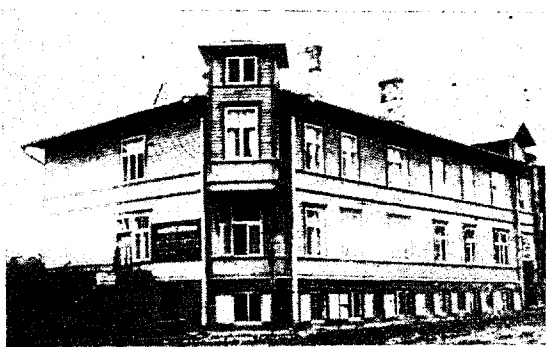
„Esimene Tallinna vilditööstus.”

Juba kümme aastat kaks Eesti energilist naist — Maria Tomp ja Salme Hendrikson juhivad tuntud Eesti vilditööstust firma all „Esimene Tallinna vilditööstus.” Selle lühikese kuid väga töörikka aja keskes mainitud tööstus on tõusnud väga mõjuvaks ettevõtteks, varustades oma saadustega päälle kodumaa turu Vene, Saksa, Soome, Rootsi ja Leedu turge.

Tööstus asub praegu Heeringa tänaval nr. 4, omas majas, on varustatud kõikide tarviliste seadeldustega ja omab tüseda inimlise ja mehaanilise tööjõu.

Kõik saadused valmistab tööstus puhtast lambavillast, mida aga, paraku, tarvilikul määral ei suuda anda omamaa lambakasvatuse, vaid peab tellima välismailt.

Kirjeldatav tööstus laseb välja kahtsorti viltsaapaid — nahkade ja ilma nahktaldade ja päälseteta ja n. n. „Vene vilte.” Tööstusel on õnnestunud leiutada keemilise segu, mis ilma vilti rikkumata muudab selle kõvaks kui naha. Selliseid „Vene vilte” teeb ainult „Esimene Tallinna vilditööstus.”

Esimese Tallinna viiditööstuse maja
Heeringa tän. 4.

Tööstusel on terve rida kodumaa näitustelt saadud auhindu, neist 12 esimesed auhinnad. Tallinna näitusmessil on tööstus kolm viimast aastat järgimööda saanud suured kuldaurahad. Mitte ainult eraisikute poolehoidu pole võitnud tööstus oma mõõduka hinnaliste, kuid sääljuures ülikaunide, soliidsete tööstussaadustega, vaid ka ühiskondlikes ja riiklikes asutistes on leidnud kõik saadused väärilise hinnangu, mille tõenduseks on tööstuse ülekülvamine tellimistega.

Vilditööstuse omanikud ja juhid.

Marie Tomp.

Salme Hendrikson.

Millesse riietuda käesoleval talvel?

Ja kuidas riietuda?

Päälõuna ülikond.
Mudel — London.
Talv 1930 a.

Pehmest marengost
ehk mustast riidest
(mitte sile), püksid joo-
nikud. Kaelasid sinna
juure must-valge, ilma
lisandisteta. Kamasid
mustad. Hele saabas
ei sobi.

Talve palit.
Mudel — London.
Talv 1930 a.

Marengo ehk must riie.
Krae — võdra ehk ka-
rakul. Kantakse pehme
ehk kõva kübaraga.
Sobib hele sall.

Valmistatud rätsepaäris M. Andreesen

Rataskaevu 14.

TALLINN.

Kõnetr. 17-54

Elegantne talve mantel.
Mudel — Pariis. Talv 1930 a.

Beesh ripsist, garneeritud
ilvese nahkadega.

Valmistatud J. Raag'i naisterahva rätsepaäris, Tallinnas, Lai tän 7 b.

„ILO“ lõi läbi.

Ankeedi tulemusi.

„Ilo“ esimeses numbris korraldatud ankeet leidis lugejaskonna poolt elavat tähelepanu. Vastatult on sisseantud 1344 ankeeti.

Meie küsimused olid:

1. On praegu Eestis tarvilik kultuurajakiri?
2. Kuis vastab teie soovidele „Ilo“?
3. Mida sooviksite sisus näha valdavamalt?
4. Soovite läbijooksvat romaani?
5. Peate tarvilikuks toimetuse kontakti lugejaskonnaga?

Vastatud on kõik küsimused.

1. küsimusele vastavad eranditult kõik — jaatavalt.
2. küsimusele vastab 30 prots. — väga hästi, 37 prots. — hästi, 23 prots. — rahuldavalt ja 1 prots. — (öiefi ainult üks vastaja) — ei meeldi.

Mida öeldakse?

Lisapaberil paljud ütlevad oma otsuse pike-malt. F. L., Loksalt: „Ometi jällegi aegkiri, mille puudus seni oli üsna tunduv. Mulje „Ilost“ hää, ületab igas suhtes enneilmund aegkirjad „Ao“ j. t.“ M. L., Võru: „Ajakirja siht — elu, kunst ja kultuur on hästi valitud.“ V. L., Tallinn: „Ilo“ on omalaadiline ajakiri, seepärast soovin talle edu.“ Õpetaja ja kirjandustegelane A. L., Rakverest: „Mu kuulmist mööda rahuldab „Ilo“ nr. 1 nõudlikke lugejaid. Sarnane kultuurajakiri on tarvilik.“ H. K., Kamenka: „Ilot“ lugedes jääb hinge rahuldustunne, et meilgi Eestis on midagi ilusat ning s. o. „Ilo“. A. T., Viljandi: „Ilo“ on kõige huvitavam ajakiri Eestis.“ Dr. H. Z., Nõmme: „Jatkake algatatud suunas.“ J. K., Tartust: „Hästiõnnestunud riisiko.“ Ajakirjanik J. P., Tallinnas, kõigi hüvede kõrval leiab: „...sõnalises sisus on küllaltki kontsessioonide andmist mitmepalgsele lugejaskonnale. ... õnnestunud autorite valik.“ V. L., Tallinnast: „Mõned pildid ebaõnnestund.“ Mõne pildi tehnilist ebaõnnestumist toonitavad veel teised. Ruumipuudusel piirdume nende väheste väljavõtetega.

Soovid.

3. küsimusele vastates, soovib enamik sama suuna jätkamist, ent on ka erisoove. Mõni soovib rohkem akadeemilist materjali, teised soovivad väga rahvalikku. Kaalukam enamik soovib siiski kirjaanduslisi, kunstilisi, filosoofilisi, erootilisi, usulisi, tervishoidlisi jne. teeme. Soovitakse ka värvilisi pilte.

4. küsimusele vastab 66 prots. — ei, 34 prots. — ja.

5. — 98 prots. — ja.

Üldiselt on leidnud „Ilo“ hää vastuvõtu. Paljud vastajaist, fundes meie lugejaskonna arvu- list vähesust ja meie trükitehnilisi raskusi, ei nõua meie oludes võimatut. Teavad, et värvipildid tulevad kallid ja, et luksusvälimus end meil ei tasu. Siiski soovib mõni meilt väljamaa „magasine.“

Sisuliselt aga „Ilo“ pakub väljamaa tavalisest „magasine“ tugevasti rohkem, ainult pildiliselt peab jääma alla. Meie traagika on, et meil kindlat kultuurajakirja lugejaskonda on keskmiselt ainult 2—3000 inimest.

Üks on kindel: lugejaskonna arvulise tõusuga — tõuseb ka ajakirja väärtus.

Toimetus omalt poolt ei pea kõige paremaiks esimesi n-reid veel sugugi, vaid püüab järgmistes numbrites lugejale pakkuda senisest juba huvitavamad ja veel väärtuslikumat. Lugejaskonna soovidega arvestab toimetus täiel määral ja püüab võimalust mööda rahuldada igaüht, kuigi see on nii erineva ja mitmepalgse lugejaskonna juures rohkem kui raske.

Aastakäigu „Ilo“ (1930 a.)

said jagamisel: 1) Hermann Volke, Lehtse pk. 7, 2) F. Põldemaa, Loksal, 3) K. Liebus, Riiga.

Tänades kõike ankeetide täitjaid ning lahkeid soovide avaldajad ja lootes kontakti jätkamist tuleval aastal.

Soovime kõigile hääd uut aastat!

Toimetus ja talitus.

Vastutav toimetaja ja väljaandja: Joh. Järv. Toimetuse sekretär: mag. Mall Kuusik-Jürman
Toimetus ja talitus: Tallinn, Harju tän. 48, III k. Telefon 2-81. Avatud kella 10—16.

Kellu, kuld- ja
hõbeasju

müüakse ja parandatakse kõige soodsama hinnaga

P. Eichelmann'i

äris V. Karja 2.

Ostan kulda ja hõbedat.

KÜLASTAGE

P. Põderi

valmisriieteäri
Kullasepa tän. 7,

sealt leiata alati kõige suuremas valikus moodu-
kate hindadega moodsaid meester- ja naisterahva

VALMISRIIDEID

Kes ostab, ei kahetse.

Le Locle Schweiz

Aksia selts

Asutatud 1826 a.

HY Moser & Ko.

Pikk tän. nr. 19 TALLINN Telef. (2)22-67

Soovitab rikkalikumas valikus tasku- ja käekellu maailmakuulsa
HY Moser & Cie vabrikust — Le Locle Schweiz.

Seina-, laua- ja äratuskellu.

Kette ja käevõrusid kuld ja plaqué. Parimat Rootsi kristalli.

Botikud

kalossid

karusnahad

kübarad

odavate hindadega pakub

uesti avatud äris

★

S. Karschenstein

TALLINN

Harju 23

Häid üliriideid

Daamidele

mantleid
riidest, plüüshist ja
karusnahast.

Härradele

ülrikondi, smokingeid ja
sportülrikondi.

Sügis- ja talvepalituid
ostate mõõdukate hin-
dadega valmisriieteärist

Dernier Cri'st

Harju tän. 29
majaomanikkude panga
all.

A-S. OSKAR KILGAS

Trikoo-, pitsi- ja sukavabrik. — Tallinn, Volta 3.

Suurim vabrik Eestis.

Valmistab kõrges headuses:

SUKKI :: SOKKE :: LASTESUKKI

Trikoopesu. Siiditrikood. Spordiülrikondi. Pesupitse.
Paelu. Siidi-, poolsiidi- ja villaseid KLEIDI- ja PESURIIET.

Kaubad varustatud vabriku märgiga ja SAADAVAL üle maa.

Teie peate valima õige ajalehe,
mida tellida eelseisvaks aastaks.

VABA MAA

on leht neile, kes tahavad **igapäev** jälgida kodumaa ja kogu maailma sündmusi. Tuhat oma kirjasaatjat. Asjalikud juhtkirjad. Gori pikepildid. Hea romaan. Tellimishind 3 kuuks kr. 9,70. 1 kuuks kr. 1,50.

RAHVALEHT

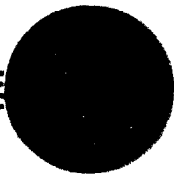
toob **kolm korda nädalas** põnevaid kirjutusi Eestist ja välismaadest. Mitmekülgne spordinurk. Kaks romaani. Tellimishind 3 kuuks kr. 2.—

ESMASPÄEV

on omapärane **nädalleht** Eestis. Huvitavad artiklid Eesti olevikust, minevikust ja tulevikust. Rikkalik naljanurk. Ajude gümnaastikat ja muud ajaviidet. Põnevad lühikesed jutud. Tellimishind kr. 1,50 poolaastas 75 senti 3 kuuks.

Neid lehti saab tellida igast postiasutusest.

Kõige kasulikumad lehed kuulutajatele. Peatalitus: Tallinn, Pikk 54-58.

Nimekaarte
kirjaplanke
aruandeid
pidukutseid
müürilehti
ja muid trükitöid

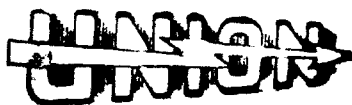
valmistab kiirelt, maitserikkalt ja odavalt

O-ü. VABA MAA TRÜKIKODA

Pikk t. 54-58

TALLINN

Telefon 6-67

jalanõud

on moodsad ja
vastupidavad

Müük igas parimas äris Eestis

Vabrik:

Tallinnas, Maakri t. 12-21

TELEFONID:

Juhatus 308-97

Jalanõude osak. 308-44

Naha osak. 9-05